

PAPERITTOMIA JA HEITÄ OHJAAVIEN AMMATTILAISTEN TYÖTÄ HELPOTTAVA PALVELUOPAS JA PROSESSIKAAVIO

Toiminnallinen opinnäytetyö

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosionomi (AMK)
Aikuissosiaalityö
Syksy 2019
Jaana Ahonen
Miia Talja
Johannes Tsurkka

Tiivistelmä

Tekijä(t) Ahonen, Jaana Talja, Miia Tsurkka, Johannes	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Valmistumisaika Syksy 2019
	Sivumäärä 62	
Työn nimi Paperittomia ja heitä ohjaavien ammattilaisten työtä helpottava palveluopas paperittomalle ja prosessikaavio Toiminnallinen opinnäytetyö		
Tutkinto Sosionomi (AMK)		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyömme toimeksiantaja oli Suomen Punainen Risti, Hämeen piiri. Toiminnallisen opinnäytetyömme tarkoitus oli tuottaa palveluopas paperittomalle henkilöille Lahden alueella sekä prosessikaavio helpottamaan ammattilaisten työtä paperittomien parissa. Tutkimuksessamme selvitettiin paperittomien tilannetta Päijät-Hämeessä ja sitä, kuinka paperittomien osallisuutta yhteiskunnassa voitaisiin edistää. Tavoitteena oli myös selvittää työssään paperittomien kanssa työskentelevien ammattilaisten tietämystä paperittomien oikeuksista ja niitä määrittelevistä laeista, sekä omista velvollisuuksistaan ja niitä säätelevistä laeista. Haluttiin myös selvittää, millaista tietoa sekä tukea ammatillaiset kaipaavat työssään paperittomien parissa.</p> <p>Tietoa paperittomuudesta hankittiin paperittomien kanssa työskenteleviltä viranomaisilta sekä muilta ammatillisilta haastattelujen ja sähköpostikyselyiden avulla ja myös kirjallisuutta ja verkkomateriaalia hyödynnettiin laajasti opinnäytetyössä.</p> <p>Tutkimuksessamme havaittiin, että paperittomien henkilöiden määrä on toistaiseksi vähäinen Päijät-Hämeessä. Toimeenpantavissa olevien kielteisten turvapaikkapäätösten määrän lisääntyessä ja myös paperittomien määrä tulee kasvamaan. Opinnäytetyössä kehitetty palveluopas tulee antamaan paperittomille tietoa Lahden alueella saatavilla olevista palveluista ja oppaassa olevat kuvat auttavat myös kielitaidottomia paperittomia. Ammattilaisten tietämys paperittomille kuuluvista palveluista ja paperittomuutta koskevista laeista havaittiin melko hyväksi, mutta heidän työtään tukemaan suunniteltu prosessikaavio antanee kuitenkin lisävarmuutta heidän työskentelynsä.</p>		
Asiasanat paperiton, turvapaikanhakija, uuspaperiton		

Abstract

Author(s)	Type of publication	Published
Ahonen, Jaana	Bachelor's thesis	Autumn 2019
Talja, Miia	Number of pages	
Tsurkka, Johannes	62	
Title of publication		
Service guide and a process chart to help undocumented migrants and professionals who work with them		
Functional thesis		
Name of Degree		
Bachelor of social services		
Abstract		
<p>The client of our thesis was the Finnish Red Cross in Häme district. The purpose of our functional thesis was to provide a service guide for undocumented migrants in Lahti region and a process chart for professionals who work with undocumented migrants to help their work. Our study investigated the situation of undocumented migrants in Päijät-Häme and how their inclusion in society could be advanced. The aim was also to learn whether the professionals had the knowledge of the rights that undocumented migrants have and the laws regarding the subject. One of the targets was to find out what kind of information and support the professionals need in their daily work with undocumented migrants.</p> <p>Information about undocumented migration was gathered from the authorities and other professionals that work with undocumented migrants by interviews and e-mail inquiries. Literature and online material were used extensively in our thesis.</p> <p>This study showed that there were only dozens of undocumented migrants in Päijät-Häme so far. As the asylum seekers get more enforceable negative decisions for their asylum applications, the number of undocumented migrants will increase. The service guide in this thesis is designed to give undocumented migrants the information about services in Lahti region and the pictures will help those with lack of language skills. Our study showed that professionals had quite good knowledge about the services for undocumented migrants and the laws regarding undocumented migration. The process chart offers them additional security in their work.</p>		
Keywords		
Asylum seeker, undocumented migrant		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TUTKIMUSASETELMA	4
2.1	Opinnäytetyön tavoitteet ja tarkoitus	4
2.2	Tutkimuskysymykset.....	4
2.3	Tutkimusote	5
3	TOIMINTAYMPÄRISTÖN KUVAUS.....	6
3.1	Paperiton/uuspaperiton.....	6
3.2	Turvapaikanhakija.....	7
4	LAINSÄÄDÄNTÖ	9
4.1	Paperittomuutta koskevat lait.....	9
4.2	Lait, asetukset, sopimukset, jotka määrittävät paperittoman oikeudet.....	9
4.3	Paperittoman lapsen oikeudet	10
4.4	Ammattilaisia koskevat lait ja velvollisuudet	11
5	PAPERITTOMAT MEILLÄ JA MUUALLA EUROOPASSA.....	12
5.1	Laittomasti maassa oleskelevat Euroopassa	12
5.2	Paperittomuus Suomessa.....	13
5.3	Päijät-Hämeen tilanne paperittomien suhteen.....	14
6	ESITE	17
6.1	Hyvä esite.....	17
6.2	Esite osallisuuden tukena	18
7	PROSESSIKAAVIO PAPERITTOMIEN KANSSA TYÖSKENTELEVILLE.....	19
7.1	Idea prosessikaaviosta	19
7.2	Prosessikaavion toteuttaminen	19
8	PALVELUOPAS PAPERITTOMILLE	22
8.1	Palveluopas paperittomalle Lahteen	22
8.2	Opinnäytetyön toimeksiantaja.....	22
8.3	Oppaan alkuperäinen idea ja toteuttaminen.....	23
8.4	Palveluoppaan toteutuksen jatkaminen opinnäytetyön muodossa	26
9	TIETOPERUSTA	29
9.1	Mitä aiheesta jo tiedetään	29
9.2	Aineiston keruu ja analyysi	30
10	POHDINTA.....	32
10.1	Eettisyys ja luotettavuus	32

10.2 Opinnäytetyön arviointi	33
LÄHTEET	36
LIITTEET	42

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme aiheena on Palveluopas paperittomalle Lahteen sekä prosessikaavio ammatissaan paperittomia kohtaaville. Toimeksiantaja työllemme on Suomen Punainen Risti, Hämeen piiri.

Aiheeksemme valikoitui tänä ja edellisvuosina valtakunnallisissa uutisoinneissa sekä Lahdessa viranomaisia puhuttava aihe, turvapaikanhakijoista paperittomiksi päätyneet ihmiset. Olemme kaikki olleet harjoittelussa ja työskennelleet Lahden vastaanottokeskuksessa, ja sitä kautta on paperittomien lisääntyvä määrä tullut meille aiheena tutuksi. Olemme ottaneet osaa Lahden paperittomat -palavereihin oppiaksemme, mikä tarve eri toimijoilla sekä paperittomilla on. Laittomasti maassa oleskelevien tilannekatsauksessa (Lahden kaupunki 2019a) raportoitiin, ettei yksikään kymmenestä kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneesta halunnut kuulla vapaaehtoisesta paluusta. Heillä on ollut tarve kuulla muista vaihtoehtoista, eli uusintahakemuksesta sekä siitä, mitä on olla paperittomana Lahdessa (Lahden vastaanottokeskuksen ohjaaja 2019).

Tärkeätä opinnäytetyömme kannalta on jakaa tietoa, osaamista ja verkostoitua, jotta paperittomien palveluiden ja oikeuksien turvaaminen toteutuisi lain hengen mukaisesti Lahdessa.

Turvapaikanhakijoita Päijät-Hämeessä (5.8.2019) on yli 400. Turvapaikanhakijoiden prosessit ovat eri vaiheissa, joista suurin osa odottaa ratkaisua Maahanmuuttovirastolta, hallinto-oikeudelta tai korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Täytäntöönpanokelpoisten maasta poistamisten määrä vaihtelee viikoittain. Tällä hetkellä täytäntöönpanokelpoisia maasta poistettavia, joita ei voida kotimaahansa palauttaa viranomaistoimin, on muutamia. Nämä henkilöt voivat kuitenkin palata kotimaahansa vapaaehtoisesti. Täytäntöönpanokelpoisuuteen vaikuttavat mm. uusintaturvapaikkahakemukset ja täytäntöönpanokieltohakemusten hyväksyminen hallinto-oikeuksissa. (Ulkomaalaispoliisi 2019.)

Myös aiemmin Lahdesta pääkaupunkiseudulle lähteneet paperittomat lähetetään takaisin Lahteen, mikäli he hakevat uudelleen turvapaikkaa (Lahden kaupunki 2019b).

Nykyinen suuri turvapaikanhakijoiden määrä Lahdessa johtuu 2015 Suomeen saapuneesta suuresta turvapaikanhakijamäärästä 32 476 kpl (Sisäministeriö 2019). Vuonna 2016 hakemuksia tuli 5647 kpl, vuonna 2017 yhteensä 5047 ja vuonna 2018 hieman vähemmän eli 4548 (Maahanmuuttovirasto 2019d).

Kesäkuun loppuun mennessä vuonna 2019 uusia turvapaikkahakemuksia oli jätetty yhteensä 3939 (Maahanmuuttovirasto 2019d). Suurimmat hakijaryhmät olivat

kansalaisuuksittain Irak 1306 kpl, Afganistan 569 kpl, Venäjän federaatio 431 kpl (Maahanmuuttovirasto 2019b). Yhteensä kesäkuun lopussa oli Suomessa turvapaikanhakijoiden lukumäärä 9500, joista reilu puolet asuu vastaanottokeskuksissa (Maahanmuuttovirasto 2019g).

Tämä tarkoittaa, että kielteisen päätöksen saaneilla tulee olemaan kolme vaihtoehtoa:

- vapaaehtoinen tuettu palaaminen kotimaahansa
- uusintahakemus
- paperittomaksi jääminen.

Turvapaikkahakemukseen kielteisen päätöksen saaneet ovat laittomasti maassa sen jälkeen, kun turvapaikkahakemukseen tehty Maahanmuuttoviraston päätös on tullut täytäntöönpanokelpoiseksi (Ulkomaalaispoliisi 2019). Valtaosa paperittomiksi jäävistä jättää uusintahakemuksen, mutta kun vastaanottokeskuksen palvelut päättyvät eikä heidän kielteinen päätöksensä ole vielä lainvoimainen, valitsee moni turvapaikanhakija paperittomuuden (Lahden kaupunki 2019).

Ongelmana monilla paperittomilla henkilöillä on ollut tiedonpuute omista mahdollisuuksistaan saada palveluita sekä tieto eri palveluntuottajista. Paperittomien kanssa työskentelevillä ammattilaisilla on ollut epävarmuutta omista velvollisuuksistaan ja oikeuksistaan työskennellessään paperittomien kanssa. (Lahden vastaanottokeskuksen ohjaaja 2019.)

Näistä ongelmista nousivat tutkimuskysymyksemme, joihin tällä opinnäytetyöllä pyrimme vastaamaan.

Opinnäytetyön tarkoitus oli tuottaa Lahden alueen viranomaisille ja toimijoille prosessikaavio, joka tarjoaa tietoa paperittoman oikeuksista ja mahdollisuuksista pois paperittomuudesta sekä paperittomiksi jääneille palveluopas Lahteen. Oppaan tarkoitus on toimia tienviittana muun muassa psykososiaalisen ja materiaalsen tuen piiriin, listaamalla paperittomille arjesta selviytymisen kannalta tärkeitä palveluita Lahden seudulla.

Oppaan teossa kuultiin paikallistoimijoita ja viranomaisia, jotka ovat osallistuneet paperittomiin liittyviin verkostopalaveriiniin. Mukana näissä tapaamisissa on ollut vaihteleva kokoonpano, aiheesta riippuen, seuraavia toimijoita: Hämeen ulkomaalaispoliisi, Akuutti24-Päijät-Hämeen ensihoito- ja päivystyskeskus, Alipi (Alueellinen integraatiopalvelupiste), Kela, Orimattilan kaupunki, Sysmä, sosiaalipäivystys, Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän (PHYKY) puheenjohtaja sekä sihteeri, Lahden kaupungin kieli- ja kulttuuriryhmien ope- tuksen suunnittelija, seurakuntayhtymä, Heinolan vastaanottokeskus, Harjulan setle- mentti, Diakoniasäätiö sekä SPR Lahden vastaanottokeskus. Palavereiden

keskusteluiden ja toimijoilta saatujen palautteiden sekä ehdotusten pohjalta ryhdyimme tuottamaan näitä tuotoksia lahtelaisten toimijoiden sekä paperittomien tarpeeseen. Paperittomien palavereissa olimme läsnä 23.1.2019 ja 18.3.2019. Paperittomaksi joutuvia ja paperittomiksi päätyneitä on pyritty kuulemaan tuotosten teon yhteydessä.

2 TUTKIMUSASETELMA

2.1 Opinnäytetyön tavoitteet ja tarkoitus

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää Päijät-Hämeen tilanne paperittomien suhteen sekä ammattilaisten valmiudet työskennellä paperittomien kanssa.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa prosessikaavio paperittomien parissa työskenteleville ammattilaisille Lahdessa sekä palveluopas paperittomille. Paikallistoimijat Lahdessa – ja ehkä muuallakin Suomessa – ovat kokeneet paperittomiin liittyvät kysymykset haastaviksi vuoden 2015 pakolaisaallon jälkeen. Yleisimmät ammattilaisten pohtimat kysymykset ovat koskeneet paperittomien oikeuksia ja työntekijän velvollisuuksia (Lahden vastaanottokeskuksen ohjaaja 2019).

2.2 Tutkimuskysymykset

Mikä on paperittomien tilanne Päijät-Hämeen alueella tällä hetkellä, ja miten me voimme edistää paperittomien osallisuutta osana yhteiskuntaa? Millaista tietoa/taitoa on ammattihenkilöillä, jotka kohtaavat työssään paperittomia, paperittomien oikeuksista ja niitä määrittelevistä laeista? Tietävätkö ammattihenkilöt omat velvollisuutensa ja niitä koskevat lait? Millaista apua/tukea ammattihenkilöt kaipaavat omassa työssään kohdatessaan paperittomia? Nämä ovat tutkimuskysymyksiä, joihin pyrimme vastaamaan omassa opinnäytetyössäme.

Vastaanottokeskukset ovat saaneet kuulla näitä kysymyksiä eri toimijoilta useampaan otteeseen, myös puhelintiedustelujen muodossa. Paikalliset oppilaitokset, kuten Lahden Kansanopisto ja Salpaus sekä turvapaikanhakijoille että paperittomille lapsille kuuluvan opinto-oikeuden myötä myös peruskoulut ja esikoulut, kohtaavat työssään realiteetin paperittomuudesta jossakin vaiheessa. Niissä tapauksissa he melko usein kääntyvät vastaanottokeskuksen puoleen. Vastanottokeskuksen ohjaajat, sosiaali- ja terveystiimi sekä esimiehet saavat koulutusta paperittomien oikeuksista muuan muassa maahanmuuttovirastosta, SPR:n keskustuimistolta, Päijät-Hämeen oikeusaputoimistosta, vastaanottotoiminnan asiantuntijalakimieheltä sekä Suomen lainsäädännöstä. Myös keskussairaalan sekä sosiaalihuollon sosiaalityöntekijöiden kanssa on esille nousseita kysymyksiä pohdittu yhdessä (Lahden vastaanottokeskuksen ohjaaja 2019).

2.3 Tutkimusote

Opinnäytetyömme on toiminnallinen, koska opinnäytetyön tuloksena syntyi konkreettisia tuotoksia; prosessikaavio työntekijöille sekä palveluopas paperittomille. Materiaalin tuottamisessa osallistettiin sekä yhteistyökumppaneita että paperittomia. Tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa palveluita Lahden alueelta sekä työntekijöiden ja paperittomien tarpeita molempiin tuotoksiin liittyen.

Tavoitteena toiminnallisessa opinnäytetyössä on tuottaa esimerkiksi ohjekirja, opas, tapahtuma tai esine, eli tutkimuksen sijaan konkreettinen tuotos. Toiminnallisessa opinnäytetyössä produktin tekemisestä ei kirjoiteta tutkimusraporttia, vaan opinnäytetyöraportti, jossa on kieleltään ymmärrettävää, kriittistä ja analyysoivaa tekstiä ja joka on viitekehyyseen ja tietoperustaan sidoksissa. Toiminnallisessa opinnäytetyössä opiskelussa ja siihen liittyvissä työharjoitteluissa hankitun osaamisen ympärille rakentuu opinnäytetyön aihepiiri. (Vilkka & Airaksinen 2004, 6, 7, 16.)

Toiminnallisen opinnäytetyön aiheanalyysissä tärkeintä on pohtia kohderyhmä, kenen käyttöön esite, ohjeistus tai tuote tehdään (Vilkka & Airaksinen 2003, 38). Omassa työsämme kohderyhmäksi rajautuivat paperittomat henkilöt ja heidän kanssaan työskentelevät ammattilaiset. Toteutustavaksi valitsimme esitteen sekä prosessikaavion, sillä pitkällisen pohdinnan jälkeen tulimme siihen tulokseen, että nämä palvelisivat parhaiten kohderyhmiämme. Esitteen ja prosessikaavion kustannukset ovat opinnäytetyössä opiskelijoiden tai toimeksiantajien maksettavia, tämä on huomioitava tuotetta suunniteltaessa (Vilkka & Airaksinen 2003, 53). Osin juuri kustannussyistä teimme sekä esitteestä että prosessikaaviosta tulostettavan version, paperittomille henkilöille esite tulostetaan valmiiksi, mutta ammattilaiset voivat muokata ja tulostaa molemmat tuotokset omaan käyttöönsä tarpeensa mukaan.

Jokainen meistä tätä opinnäytetyötä kirjoittaneista on ollut työharjoittelussa ja työssä vastaanottokeskuksessa, jossa paperittomien kohtaaminen on tullut tutuksi. Olemme työmme puolesta tutustuneet alueemme palveluntarjontaan ja yhteistyökumppaneihin, sekä nähneet puutteet tiedoissa koskien paperittomien oikeuksia. Olemme nähneet myös puutteita yleisessä palveluohjauksessa, jota paperittomien tulisi saada ihmisarvoisen elämän toteutumiseksi. Kanasen (2019, 84) mukaan tutkijan mukana oleminen tutkimusprosessissa tekee tutkimusotteesta toimintatutkimuksen.

3 TOIMINTAYMPÄRISTÖN KUVAUS

3.1 Paperiton/uuspaperiton

Paperittoman määritelmät vaihtelevat, sillä paperittomuuden käsitettä ei ole laissa määritetty. Keskustelua on käyty siitä, kumpi nimitys olisi paremmin ihmisarvoa kunnioittava, toimeksiantajamme SPR ja monet paperittomien kanssa työskentelevät tahot käyttävät nimitystä paperiton henkilö, kun taas viranomaiset käyttävät nimitystä laittomasti maassa oleskeleva. Myös englannin kielessä on useita sanoja kuvaamaan paperitonta, kuten illegal migrant, undocumented migrant sekä undocumented immigrant.

Viranomaisten käyttämällä käsitteellä laittomasti maassa oleskeleva tarkoitetaan ulkomaa-laista, jolla ei ole Suomeen saapumiseen tai täällä oleskeluun vaadittavaa oleskelulupaa, viisumia tai matkustusasiakirjaa. Kyseinen henkilö saattaa olla kielteisen päätöksen saanut turvapaikanhakija tai henkilö, joka on jäänyt Suomeen ilman viranomaisen lupaa muuttuaan oleskelutarkoitustaan tai ylittänyt sallitun oleskeluajan Suomessa. (Poliisi 2017, 15.) Laittomasti maassa oleskeleva henkilö ei kuulu enää vastaanottopalveluiden piiriin (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017c).

Paperittomalla henkilöllä ei ole laillista, viranomaisen myöntämää oleskeluoikeutta elää Suomessa, mutta esimerkiksi henkilöllisyystodistuksen puuttuminen ei yksistään tee henkilöstä paperitonta. Pakolaisneuvonta määrittelee paperittomaksi henkilön, joka on kotoisin muualta kuin EU- tai Eta-valtiosta tai Sveitsistä ja oleskelee Suomessa ilman oleskelulupaa sekä sairaanhoidon tai sairauden varalle olevaa vakuutusturvaa. Myös päättynyt tai riittämätön yksityinen sairausvakuutus, joka on ollut oleskeluluvan tai viisumin edellytyksenä, tekee ihmisestä paperittoman. Paperittomaksi lasketaan myös henkilö, jolla ei ole sairaanhoidon tai sairauden varalle vakuutusturvaa, vaikka hän olisi EU-kansalainen. (Pakolaisneuvonta 2019b.)

Uuspaperiton on kielteisen turvapaikkapäätöksen saanut turvapaikanhakija, joka on kielteisestä päätöksestä huolimatta jäänyt Suomeen (Punainen risti 2019). Mikäli Maahanmuuttovirasto on antanut kielteisen päätöksen turvapaikkahakemukseen ja kaikki valitukset päätöksestä on käsitelty, turvapaikanhakijalle tehdään käännytyspäätös, joka edellyttää poistumista Suomesta 7-30 päivän aikana. Henkilön kieltäytyessä vapaaehtoisesti poistumasta maasta, poliisi suorittaa käännättämisen. (Maahanmuuttovirasto 2019a.) On maita, kuten Irak, joiden kanssa Suomella ei ole voimassa olevaa palautussopimusta, eli Suomesta ei pystytä pakkopalauttamaan ihmisiä näihin maihin. Kieltäytyessään vapaaehtoisesta paluusta kotimaahan, ihminen jää uuspaperittomaksi Suomeen.

Paperittomien ja uuspaperittomien tarkkaa määrää on mahdotonta tietää, Suomessa tavattuja laittomasti oleskelevia on viime vuosina ollut noin 3000, ja määrän ennustetaan kasvavan, sillä yhä useampi turvapaikanhakija saa turvapaikkaprosessinsa päätökseen ja jää maahan laittomasti (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017c). Paperittomalla henkilöllä on muita suurempi riski joutua rikollisuuden, ihmiskaupan ja hyväksikäytön uhreiksi sekä syrjäytyä, sillä hänellä ei ole yhteiskunnan tarjoamaa suojaa.

3.2 Turvapaikanhakija

Turvapaikanhakija on oleskeluoikeutta ja suojelua, eli kansainvälistä suojelua vieraasta valtiosta hakeva ulkomaalainen. Mikäli henkilö perustellusti kokee joutuvansa kotimaassaan tai pysyvässä asuinmaassaan vainotuksi uskonnon, poliittisen mielipiteen, kansallisuuden, alkuperän tai tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen vuoksi tai hän olisi muussa todellisessa vaarassa, hänellä on mahdollisuus saada kansainvälistä suojelua. Vuonna 2015 Suomeen tuli 32 476 turvapaikanhakijaa, kun vuosituhannen alussa määrä oli 1500-6000 hakijaa vuodessa. Jos henkilölle myönnetään turvapaikka, hänestä käytetään nimitystä pakolainen. (Sisäministeriö 2019.)

Lahden vastaanottokeskuksessa, joka on opinnäytetyömme toimeksiantaja, suurin osa turvapaikanhakijoista on lähtöisin Irakista, Afganistanista sekä Venäjältä. Suomeen turvapaikanhakijoita on tullut suhteessa huomattavasti vähemmän kuin moneen muuhun Euroopan maahan. Tämä johtuu osittain Suomen syrjäisestä sijainnista ja osittain siitä, että joihinkin Euroopan maihin on oleskelulupia myönnetty Suomea helpommin. Turvapaikanhakijat ovat olleet tietoisia myös Suomen palautusjärjestelmän toimivuudesta.

Turvapaikkaprosessi alkaa siitä, kun turvapaikanhakija Suomeen saavuttuaan ilmoittaa poliisille tai rajaviranomaiselle hakevansa turvapaikkaa. Viranomainen rekisteröi henkilön turvapaikanhakijaksi biometristen tunnisteiden, eli sormenjälkien, allekirjoituksen, valokuvan sekä perustietojen kanssa. Turvapaikkahakemuksen jälkeen henkilö ohjataan vastaanottokeskukseen, poikkeuksena alaikäiset, ilman huoltajaa maahan tulevat henkilöt, jotka ohjataan tukiasuntolaan tai ryhmäkotiin. Turvapaikanhakijan on myös mahdollista asua yksityismajoituksessa ystävän, tuttavän tai puolison luona, mutta tuolloinkin hän on kirjoilla vastaanottokeskuksessa. (Maahanmuuttovirasto 2019c.)

Turvapaikanhakijan hakemus siirtyy viranomaisilta Maahanmuuttovirastoon, joka järjestää turvapaikanhakijalle turvapaikkapuhuttelun. Hakemus siirtyy turvapaikkapuhuttelun jälkeen käsittelyjonoon, jossa käsittelyajat vaihtelevat hakijan tilanteen mukaan. Päätöksen hakemukseen, sekä myönteisen että kielteisen, hakija saa poliisilta tai

Maahanmuuttovirastolta. Kielteisen päätöksen saanut voi valittaa päätöksestä hallinto-oikeuteen. Mikäli hallinto-oikeus hylkää turvapaikanhakijan valituksen, on vielä mahdollisuus valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen. (Maahanmuuttovirasto 2019c.)

4 LAINSÄÄDÄNTÖ

4.1 Paperittomuutta koskevat lait

Lakeja, jotka määrittelevät paperittomuutta, uuspaperittomuutta, eli laittomasti maassa oleskelemista, on ainoastaan ulkomaalaislaki. Ulkomaalaislaki määrittää, että mikäli kansainvälistä suojelua hakevan hakemus hylätään, tehdään samalla päätös maasta karkottamisesta tai käännättämisestä. Käännättämistä tai karkottamista ei saa toimeenpanna alueelle, jolla henkilö voi joutua kidutuksen, kuolemanrangaistuksen tai vainon kohteeksi. Paperiton syyllistyy ulkomaalaisrikkomukseen oleskellessaan Suomessa ilman oleskelulupaa, ja hänet olisi mahdollista tuomita sakkoon. (Ulkomaalaislaki 301/2004, 98§, 147§, 185§.)

4.2 Lait, asetukset, sopimukset, jotka määrittävät paperittoman oikeudet

Suomen perustuslaki (731/1999, 22§) määrittää, että perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteuttaminen on julkisen vallan tehtävä. Maahanmuuton ministerityöryhmän toimenpidesuunnitelman mukaisesti kuntia on ohjeistettu turvaamaan laittomasti maassa oleskelevien välttämätön huolenpito ja toimeentulo, kuten hätämajoitus, ruoka ja välttämättömät lääkkeet (Valtioneuvosto 2016).

Julkisen terveydenhuollon on annettava laittomasti maassa oleskeleville kiireellinen terveydenhoito, joka käsittää tilanteet, joissa hoidon aloittamisen pitkittäminen pahentaisi sairautta tai vammaa. Näitä ovat äkillinen sairastuminen, pitkäaikaissairauden vaikeutuminen, toimintakyvyn alenemisen tai vamman vaatima välitön arvio ja hoito. Kiireelliseen hoitoon lasketaan kuuluvaksi myös kiireellinen mielenterveys- ja päihdehoito, kiireellinen suun terveydenhuolto sekä psykososiaalinen tuki. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017a.) Paperittomalla on oikeus myös kiireelliseen erikoissairaanhoidon, vaikka hänellä ei ole kotipaikkaa Suomessa (Erikoissairaanhoidolaki 1062/1989, 3§). Synnytys, raskaana olevan hiv-positiivisen naisen hoito sekä vaarallisten tartuntatautien hoito katsotaan myös kuuluvan kiireelliseen hoitoon (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017b).

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (734/1992, 1§, 2§) määrittää, että paperittomalta voidaan periä kunnallisista sosiaali- ja terveystalvveluista palvelun tuottamisesta aiheutuvien kustannusten suuruinen maksu. Käytännössä kuitenkin, paperittoman elämäntilanteen takia, maksua ei saada perittyä paperittomalta. Paperittoman kiireellinen hoito jää Kansaneläkelaitoksen maksettavaksi, sillä Kansaneläkelaitos korvaa kuntayhtymälle tai kunnalle henkilön, jolla ei ole kotikuntaa Suomessa, kiireellisestä hoidosta aiheutuneet kustannukset (Laki rajat ylittävistä terveydenhuollosta 1201/2013, 20§).

Kiireellisissä tapauksissa paperittomalla on oikeus saada sosiaalipalveluita, kuten välttämätön toimeentulo ja huolenpito, sisältäen ruuan ja lääkkeet ja hänelle on järjestettävä tilapäistä asumista. Kiireellisissä tilanteissa paperittoman on hyvä olla yhteydessä sosiaalipäivystykseen, jonka on ympärivuorokautisesti järjestettävä välttämätön ja kiireellinen apu kaikille. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 12§, 21§, 29§.) Jokaisella tuen tarpeessa olevalla ihmisellä, joka ei työnteolla, yrittämisellä tai muilla keinoin saa toimeentuloa, on oikeus saada toimeentulotukea (Laki toimeentulotuesta 1412/1997).

Lakien lisäksi on olemassa asetuksia, joita Suomi on sitoutunut noudattamaan. Suomi on sitoutunut YK:n ihmisoikeussopimuksiin, näistä tärkeimmät paperittomien kohdalla ovat Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus, Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus (SopS 6/1976, TSS-sopimus) sekä Yleissopimus lapsen oikeuksista (SopS 60/1991).

Ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa 22. artiklassa sanotaan, että oikeus sosiaaliturvaan kuuluu jokaiselle yhteiskunnan jäsenelle ja 25. artiklassa, että jokainen on oikeutettu riittävään elintasoon pystyäkseen turvaamaan oman ja perheensä perustarpeet, kuten ravinnon, terveyden, asunnon, lääkityksen sekä vaatetuksen. Myös taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevassa yleissopimuksessa (TSS), käsitellään sopimusvaltioiden velvollisuuksia. Sopimusvaltiot tunnustavat jokaisen oikeuden sosiaaliturvaan, korkeimpaan saavutettavaan ruumiin- ja mielenterveyteen, sairastapauksissa lääkärin ja sairaaloiden palveluihin sekä lasten ja nuorten erityisiin avustus- ja suojelutoimenpiteisiin (TSS 6/1976, 9., 10., 12. artikla).

4.3 Paperittoman lapsen oikeudet

Kaikissa päätöksissä, jotka tehdään ulkomaalaislakiin perustuen ja jotka koskevat alaikäistä lasta, on huomioita erityisesti lapsen etu sekä asiat, jotka vaikuttavat hänen terveyteensä ja kehitykseensä. Päätöksenteossa on huomioitava lapsen mielipide ja päätökset on tehtävä kiireellisesti. (Ulkomaalaislaki 301/2004, 6§.)

Oikeus koulunkäyntiin on jokaisella lapsella, vaikka oppivelvollisuus koskee vain vakituisesti kunnassa asuvia. Perusopetuksen tulee olla maksutonta ja siihen sisältyy maksuton ateria, kouluterveydenhuolto sekä oppilashuolto. (Pakolaisneuvonta 2019a.) Subjektiiivista varhaiskasvatusoikeutta ei paperittomilla lapsilla ole, kunnat joutuvat itse päättämään varhaiskasvatuksen myöntämisestä. Esi- ja perusopetus kunnan on järjestettävä myös lapsille, joiden kotikunta kyseinen kunta ei ole tai vaikka lapsi ei pysyvästi asuisikaan kunnassa. Myös aamu- ja iltapäivätoimintaa on kuntien tarjottava yhdenvertaisesti myös

paperittomille lapsille. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018.) Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä on velvoitettu sosiaalihuoltolain mukaan järjestämään lastensuojelupalvelut myös paperittomille (Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä 2019a).

Ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksen 25. artikla huomioi etenkin äidit ja lapset erityisen huollon osalta, yhteiskunnan suoja tulee olla sama kaikille lapsille. Lasten kohdalla on myös huomioitava 26. artiklassa mainittu oikeus maksuttomaan alkeis- ja perusopetukseen. (Suomen YK-liitto 2019.) Yleissopimuksessa lapsen oikeuksista (SopS 60/1991, 24.-27. artikla) velvoitetaan sopimusvaltiot huolehtimaan lapsen välttämättömistä terveyden- ja lääkärinhoidoista, sosiaaliturvasta sekä riittävästä elintasosta, myös oikeus opetukseen on yhtäläinen kaikille lapsille.

4.4 Ammattilaisia koskevat lait ja velvollisuudet

Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiset kohtaavat paperittomia työssään. Lainsäädännön määrittäessä paperittoman oikeudet vain kiireellisiin palveluihin, ammattilainen joutuu puntaroimaan omaa työskentelyään eettisistä lähtökohdista, huomioiden lainsäädännön sekä kansainväliset sopimukset. Yhtenäinen lainsäädäntö koko EU:n alueella helpottaisi ammattilaisten työtä ja paperittomien henkilöiden saamat palvelut olisivat yhdenmukaisia kaikissa maissa, eikä palveluiden toteutuminen olisi näin suuressa mittakaavassa riippuvainen ammattilaisen henkilökohtaisesta eettisestä näkemyksestä.

Terveydenhuollossa lääkäri vastaa potilaan hoidosta, tämän taustoista ja paperittomuudesta riippumatta. Paperittoman henkilön hoitaminen ei ole missään tilanteessa rikos. (Lääkärilehti 2016.) Kiireellisen hoidon tarpeessa olevalle on terveydenhuollon ammattihenkilön aina annettava apua, tämä on terveydenhuollon ammattihenkilön eettinen velvollisuus (Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 559/1994, 15§). Terveydenhuollon ammattilaisia sitoo salassapitovelvollisuus, joten he eivät voi ilmoittaa viranomaisille paperittomista henkilöistä (THL 2019).

5 PAPERITTOMAT MEILLÄ JA MUUALLA EUROOPASSA

5.1 Laittomasti maassa oleskelevat Euroopassa

Vuonna 2015 Eurooppaan kohdistuva laitton maahanmuutto kasvoi valtavasti. 2,3 miljoonaa laitonta rajanylitystä Eurooppaan havaittiin vuosina 2015-2016, vuonna 2017 luku oli huomattavasti pienempi eli noin 440 000 laitonta rajanylitystä. Laittomia maassa oleskelevia oli Euroopassa vuonna 2015 2,2 miljoonaa, vuoteen 2017 luku oli laskenut noin 600 000:een. Sääntöjen mukaan suojelua on haettava ensimmäisestä EU-maasta, johon kolmannen maan kansalainen saapuu. Turvapaikanhakijasta on saattanut tulla laittomasti maassa oleskeleva, jos hän on poistunut jäsenvaltiosta, joka on vastannut turvapaikkahakemuksen käsittelystä tai henkilön rekisteröityminen ei ole ollut asianmukaista. Vuonna 2016 noin 1,3 miljoonaa ihmistä haki kansainvälistä suojelua EU:sta, vuonna 2017 määrä oli pudonnut noin 730 000 ihmiseen. (Euroopan parlamentti 2017a.) Vuoden 2019 viiden ensimmäisen kuukauden aikana Eurooppaan on tullut laittomasti noin 24 000 ihmistä, nämä luvut ovat vain laittomien maahantulijoiden käyttämien pääreittien tietoja (Frontex 2019).

Suurin syy laittomaan maahanmuuttoon on ollut Syyriassa, Afganistanissa ja Irakissa käynnissä olleet sodat, konfliktit sekä siviilejä uhanneet kapinalliset ääriryhmät, joiden vuoksi ihmiset ovat paenneet Eurooppaan. Välimeren yli on myös vuodesta 2016 alkaen tullut lisääntyvä määrä ihmisiä Afrikasta. (Euroopan parlamentti 2017b.)

Ruotsissa arvioitiin olevan vuonna 2015 10 000-35 000 paperitonta ihmistä. Ruotsissa paperittomalla on mahdollisuus saada kiireellisen hoidon lisäksi terveystarkastukset sekä rajatusti lääkekorvaukset, raskaana oleville paperittomille kuuluvat äitiysneuvolapalvelut, ehkäisyneuvonta ja mahdollisuus aborttiin ja lapsille samat terveyspalvelut kuin kuntalaisille. Norjassa paperittomilla lapsilla on kolmen kuukauden maassa asumisen jälkeen oikeus perusopetukseen, terveydenhuollosta vastaavat pääosin vapaaehtoiset hoitajat ja lääkärit. (Paperittomat-hanke 2019.)

Ruotsin paperittomista arvioidaan suurimman osan olevan entisiä turvapaikanhakijoita ja samoin kuin Suomessa, laitton maassa oleskelu on tarkoin säädeltyä ja paperittoman oikeudet palveluihin ovat hyvin rajallisia. Ruotsissa paperittoman henkilötunnuksen puuttuminen vaikeuttaa töiden saamista sekä asunnon hankkimista. Samoin kuin Suomessa, Ruotsissa on hyvin toimiva palautusjärjestelmä laittomasti maassa oleskeleville. (Nielsen 2016,15-16, 18).

FRA:n (European Union Agency for Fundamental Rights) raportissa oli tutkittu 10 Euroopan valtion lakisääteisiä terveyspalveluita laittomasti maassa oleskeleville henkilöille.

Raportti on julkaistu vuonna 2011. Maat olivat Belgia, Ranska, Saksa, Kreikka, Unkari, Irlanti, Italia, Puola, Espanja ja Ruotsi. Maiden lakisääteiset terveyspalvelut poikkesivat toisistaan, Kreikka, Unkari, Irlanti, Puola ja Ruotsi tarjosivat paperittomille vain kiireellistä hoitoa, tästäkin paperittomalle annettiin lasku. Saksassa paperiton joutui valitsemaan kiireellisen hoidon, josta ei ollut ilmoitusvelvollisuutta viranomaisille ja kiireettömän hoidon, josta oli ilmoitusvelvollisuus viranomaisille, välillä. Maksutonta kiireetöntä hoitoa tarjosivat Belgia, Italia, Ranska ja Espanja. (FRA 2011, 16.) Ruotsissa tehtiin lakimuutos vuonna 2013 ja paperittomien terveyspalveluita laajennettiin (Paperittomat-hanke 2019). Saksassa paperittomien asemassa on tapahtunut heikennystä, siellä sosiaalihuolto kieltäytyy korvaamasta sairaaloille paperittomien kiireellistä sairaanhoitoa (FRA 2019). Italiassa astui vuonna 2009 voimaan laki laittomasta maahanmuutosta, viranomaisten tavoittama paperiton pidätetään ja viedään tunnistus- ja maastakarkoituskeskukseen jopa puoleksi vuodeksi ja henkilöt, jotka vuokraavat asuntoja tai muita tiloja paperittomille, voidaan tuomita jopa kolmeksi vuodeksi vankeuteen (Lazaridis 2011, 168).

5.2 Paperittomuus Suomessa

Vuoden 2018 alussa arvioitiin Turun yliopiston teettämän Urmi Kaupunkianalyysin mukaan, että Suomessa on 2000-4000 paperitonta 42 kunnan alueella. Suurin osa heistä oli sijoittunut Helsingin, Turun ja Tampereen alueelle. Analyysin mukaan tulee paperittomien määrä tulevaisuudessa kasvamaan, kun tuhannet vuonna 2015 Suomeen tulleet turvapaikanhakijat saavat kielteisen päätöksen eivätkä poistu maasta. Kaupunkianalyysin mukaan nähdään paperittomuus Suomessa pysyvänä ilmiönä. (Jauhiainen & Gadd 2018.)

Suomessa perustuslaki takaa paperittomalle välttämättömän toimeentulon ja kuntien tulee järjestää paperittomille kiireelliset sosiaali- ja terveyspalvelut sekä auttaa toimeentulossa ja asunnon hankkimisessa. Valtio ei ole kuitenkaan antanut selkeää ohjeistusta kunnille siitä, miten paperittomien kanssa tulisi toimia ja kuka hoitaa kustannukset. Muutamat isommat kunnat, kuten Helsinki, Turku ja Tampere tarjoavat peruspalveluiden lisäksi myös muita palveluita paperittomille. Kaupunkianalyysin mukaan minimoimalla elinolosuhteita ei ratkaista paperittomuuden ongelmaa, vaan yhteiskunnan toimijoiden ja paperittomien tulisi toimia yhteistyössä. (Jauhiainen & Gadd 2018.)

Helsingin Diakonissalaitoksen toimialajohtaja Marja Pentikäinen kertoo, että Suomessa arvioidaan olevan tällä hetkellä 3000-10 000 paperitonta henkilöä. Määrää on kasvattanut Pentikäisen mukaan vuonna 2016 lakkautettu humanitaarinen oleskelulupa. Pentikäinen arvioi, että joukossa on kymmeniä, jopa satoja lapsiperheitä. Näissä tapauksissa, vaikka perhe on paperiton, saattaa perhe silti olla kuntalainen ja kuulua Kelan palveluiden piiriin.

Tämä on viranomaisille uusi tilanne eikä siihen ole osattu valmistautua. (Helsingin Diakonissalaitos 2019.)

Suomen Maahanmuuttoviraston (Migri) tilastojen mukaan on vuonna 2019 heinäkuun loppuun mennessä oli tehty 5 500 kielteistä päätöstä oleskeluluvan suhteen. Tämä luku ei kerro täysin todellista kielteisten päätösten lukumäärää, koska yksi henkilö voi saada useampia päätöksiä. (Maahanmuuttovirasto 2019e.) Osa kielteisen päätöksen saaneista hakee uudelleen oleskelulupaa, osa poistuu maasta mutta osa valitsee paperittoman osan Suomessa.

5.3 Päijät-Hämeen tilanne paperittomien suhteen

Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän tulosaluejohtaja Leila Kankaisen (Yle Uutiset 2019) mukaan on vuoden vaihteessa tullut yhtymän palveluiden piiriin ensimmäistä kertaa paperittomia henkilöitä ja yhtymähallituksen tulisi määrittää, mitä palveluita paperittomille Päijät-Hämeen alueella tarjotaan kiireellisen sairaanhoidon ja hätmajoituksen lisäksi.

Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä on maaliskuussa 2019 tehnyt päätöksen, että kunta tarjoaa lasten- ja äitiysneuvolapalveluita myös laittomasti maassa oleskeleville, näihin palveluihin kuuluvat myös kansallisen rokotusohjelman mukaiset rokotukset (Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä 2019b).

Moniammatillinen tiimi Lahden vastaanottokeskuksessa selvittelee, onko Akuutti24:n antaman välttämättömän hammashoidollisen ensiavun lisäksi toista tahoa, joka suostuisi hoitamaan niin turvapaikanhakijoiden kuin paperittomien hampaita. Lahden vastaanottokeskuksen tähän asti käyttämä hammaslääkäriasema on ilmoittanut lopettavansa turvapaikanhakijoiden hammashoidon, tämä koskee myös lapsia. Niin kauan kuin yksityiset ammatinharjoittajat voivat päättää ketä hoitavat, on muuan muassa lapsiperheellisten hammashoito joutunut eriarvoiseen asemaan muihin alaikäisiin kuntalaisiin verrattuna. (Lahden vastaanottokeskuksen sairaanhoitaja 2019.)

Paperittomuuteen ei ole aiemmin varauduttu Lahden alueella ja kunta on nyt herännyt pohtimaan, mitä tilanteelle tulisi tehdä. Näissä merkeissä on kokoontunut työryhmä, jossa mukana on ollut kunnan sosiaalitoimen ja Lahden vastaanottokeskuksen lisäksi muita toimijoita. Kunnan tilanteesta saimme ensikäden tietoa haastattelemalla Lahden vastaanottokeskuksen johtajaa koskien paperittomia (Liite 2). Kysymykset (Liite 1) oli laadittu etukäteen. Lahden vastaanottokeskuksen johtaja ja SPR ovat olleet mukana kaikissa paperittomiin liittyvissä tapaamisissa. Muut osallistujat ovat vaihdelleet aina tapaamisen aiheen mukaan, mutta mukana on ollut Kelan edustajia, toimeentulotuen kanssa työskenteleviä sosiaalityöntekijöitä, poliisin ja Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän edustajia, Suomen

Punaisen Ristin paperittomien parissa työskenteleviä henkilöitä sekä vastaanottokeskuksen edustajia. (Lahden vastaanottokeskuksen johtaja 2019.)

Lahden vastaanottokeskuksen johtajan mukaan on paperittomuus ollut vahvasti esillä jo vuodesta 2016. Tilannetta on seurattu monilla eri työkentillä ja asian puitteissa on pidetty palavereja 2017 alkuvuodesta lähtien. Hän arvioi, että syy siihen, että aihe puhuttaa, on epätietoisuus tilanteesta ja huoli siitä, mihin ilmiö johtaa ja mitä sille on tehtävissä. (Lahden vastaanottokeskuksen johtaja 2019.)

Päijät-Hämeessä on vastaanottokeskuksen johtajan mukaan arvioitu oleskelevan paperittomana joitakin kymmeniä ihmisiä mutta varmaa tietoa ei ole kenelläkään. Myöskään tulevaisuudesta ei ole kenelläkään tietoa mutta paperittomat hakeutuvat useimmiten isompiin kaupunkeihin, joihin myös Lahti lukeutuu. Lahdessa asuu myös paljon ennestään maahanmuuttajia ja tilanteeseen pyritään varautumaan mahdollisimman hyvin nämä faktat huomioiden. (Lahden vastaanottokeskuksen johtaja 2019.)

Kysyttäessä, miten Lahti on pystynyt vastaamaan tämän hetken paperittomien tarpeeseen, vastaa vastaanottokeskuksen johtaja: ”Tähän mennessä Lahti on pystynyt hoitamaan paperittomat hyvin. Niin sosiaalipalveluiden kun terveystalveluiden suunnalla. Annetut palvelut ovat ne, mitä laki velvoittaa kuntia ja kaupunkeja hoitamaan. Toki se on se minimi mutta se on hoidettu hyvin ja asiallisesti.” Hänen mielestään on kunnalla selkeä tahto hoitaa asiat hyvin ja inhimillisesti mutta niin, ettei palveluista tule lisähoudutin paperittomille siirtyä Lahden alueelle. Hän mainitsee vielä, että vaikka SPR käyttää paperittomat-termiä, puhuvat muut toimijat laittomasti maassa olevista. Tästä ilmaisusta ollaan hyvin tarkkoja ja se on vastaanottokeskuksen johtajan mukaan korostunut, kun Lahden kaupunginhallitus teki keväällä 2019 linjauksen palveluiden tasosta Lahden alueella. Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän asumispaalvelut hoitavat kaikki asumiseen liittyvät asiat, KELA vastaa perustoimeentulotuesta ja sosiaalitoimi harkinnanvaraisista palveluista aina tilanteen mukaan, esimerkiksi terveydelliset erityistarpeet, lääkitykset ja neuvolapalvelut. Päijät-Hämeen keskussairaalan Akuutti hoitaa akuutin ja henkeä uhkaavan terveydenhuollon. (Lahden vastaanottokeskuksen johtaja 2019.)

Näiden palveluiden lisäksi on Lahden alueella kolmannen sektorin toimijoita, kuten eri seurakunnat, jotka antavat paperittomille muun muassa ruoka-apua sekä henkistä tukea.

Haastattelun lopuksi ilmaisee Lahden vastaanottokeskuksen johtaja huolensa siitä, mihin ilmiö on johtamassa ja mitä oheisilmiöitä paperittomuus tuo mahdollisesti mukanaan esimerkiksi rikollisuutta ja ihmiskauppaa. Hän toivookin, että kaikki toimijat, jotka ovat asian kanssa tekemisissä, yhdistäisivät voimansa ja veisivät viestiä eteenpäin päättäjille, jotta toimintaan saataisiin yhtenäiset ja hyvät linjaukset. ”Suomi on isojen haasteiden ja

päätösten edessä tämän asian kanssa”, päättää vastaanottokeskuksen johtaja haastattelun. (Lahden vastaanottokeskuksen johtaja 2019.)

6 ESITE

6.1 Hyvä esite

Esitteen suunnittelussa tulee huomioida tavoitteen lisäksi esitteen sisältö, kohderyhmä ja esitteen ulkoasu sekä tapa, millä esitettä jaetaan.

Ensin tulee määrittää esitteen tavoitteet, jonka jälkeen keskitytään siihen, miten tavoitteisiin päästään. Erityisesti kohderyhmän huomioiminen on tärkeää, koska esitteen suunnittelussa ei voida olettaa, että kaikki ideat toimivat kaikille samanlailla. Toteutuksen miettimiseen kannattaa siis käyttää aikaa. (Loiri & Juholin 2006, 11.) Esitteen tulee olla helpposti luettava ja ymmärrettävä sekä tietojen järjestykseen tulee kiinnittää huomiota.

Esitteissä päädyimme selkeään ja yksinkertaiseen informatiiviseen ulkoasuun. Päätimme luopua ensimmäisessä palveluoppaan versiossa käyttämästämme kartasta, koska sitä ei saatu niin laajaksi, että se olisi ollut selkeä käyttää ja ajatus oli, että esite olisi helppo kuljettaa mukana. Tekstin tuli olla myös mahdollisimman vähäistä mutta niin, että siitä selviää palvelun tarjoaja, palvelun muoto ja yhteystiedot. Tekstin tuli olla selkeää kieltä ja helpposti ymmärrettävää. Tekstiä tukemaan päätimme liittää kuvasymboleita kuvaamaan muun muassa ateriapalveluita ja henkistä tukea. Kuvaa voidaan käyttää vahvistamaan tekstiä, jolloin se täydentää ja selkeyttää tekstin sanomaa (Loiri & Juholin 2006, 53).

Yhteistyökumppaneille lähetetään esitteestä sähköinen muokattavissa oleva versio, jotta he voivat tarvittaessa itse ylläpitää omia tietojaan, näin varmistamme myös, että tiedot pysyvät ajan tasalla. Sähköisestä versiosta voi jokainen myös tulostaa esitteitä haluamansa määrän.

Keskustelimme alun perin esitettä tehdessämme eri kielille kääntämisestä mutta päädyimme siihen, että esitteestä ei tehdä tämän opinnäytetyön puitteissa käännösversioita. Käännöksiä on kuitenkin mahdollista toteuttaa myöhemmin, esimerkiksi englanniksi, arabiksi, dariksi ja venäjäksi. Näiden kieliryhmien edustajia on Lahden alueen turvapaikanhakijoissa tällä hetkellä eniten.

Harkitsimme prosessikaavioon myös A4 sekä A5 lehtistä mutta suurin osa keskusteluista, joissa näytimme eri mallisia esitteitä, suosi valitsemaamme kolmeen osaan taitettavaa A4-lehtistä. Pienen kokonsa takia se on helppo jakaa, taittaa taskuun sekä pitää tietokoneen vieressä pöydällä. Sen kompakti koko myös auttoi rajaamaan tuotokseen kaikista oleellimmän tiedon. Pohdimme huoneentaulun tai julisteen tekemistä mutta harvoilla työntekijöillä on seinätalaa pelkästään paperittomista kertovalle tiedotteelle, koska paperittomat muodostavat kuitenkin hyvin pienen osan heidän viikoittaisista asiakastapaamisistaan.

6.2 Esite osallisuuden tukena

Paperittomat ihmiset ovat erityisen haavoittuvassa asemassa olevia. Heillä ei ole laillista oleskeluoikeutta ja puutteellinen terveydenhuolto, asuinolosuhteet sekä köyhyys vaikeuttavat entisestään heidän elinolosuhteitaan (THL 2018). Opinnäytetyön tuotosten tavoitteena on näiden asiakkaiden osallisuuden lisääminen sekä pitkällä tähtäimellä vähentää syrjäytymistä ja lisätä tietoisuutta.

Osallisuuden tukeminen muutoksen varhaisessa vaiheessa on tärkeää syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Opas paperittomille tukee osallisuutta paperittomien näkökulmasta. Oppaalla on mahdollisuus ehkäistä muun muassa toimeentulon heikkenemistä ja terveysongelmien lisääntymistä. (THL 2017.)

Osallisuus tarkoittaa kuulumista yhteiskuntaan, sitä miten ihminen itse kokee oman jäsenyytensä ja mahdollisuutensa osallistua, vaikuttaa ja toimia yhteiskunnassa. Asiakkaan osallisuuden kokemukseen kuuluvat oikeanlainen ja riittävä tuki, asiakkaan valinnan mahdollisuus, yhteinen päätöksenteko ja asiakkaan mielipiteen arvostaminen. (Laitila 2010, 9.)

Voimme edistää osallisuutta antamalla asiakkaille riittävästi tietoa ja kehittämällä materiaalia asiakasystävällisempään suuntaan. Asiakkaalla tulee olla mahdollisuus esittää kysymyksiä sekä saada riittävä aika päätöksentekoon. Näin edistämme turvallisuuden tunnetta. Osallisuuden perustana tulee olla sekä asiakkaiden että työntekijöiden halu kommunikoida keskenään ja kuunnella toisiaan. Työntekijöiden selkeä ja avoin kommunikointi auttaa ja tukee asiakkaiden omaa osallisuutta. Tulee kuitenkin muistaa, etteivät kaikki asiakkaat halua osallistua tai olla osallisina, vaan he luottavat ammattilaisten ja asiantuntijoiden apuun ja palveluihin. Kaikilla ei ole voimavaroja tai kykyä osallistua suunnitteluun tai tekemään päätöksiä, esimerkiksi psyykinen sairaus voi vaikeuttaa päätöksentekokykyä. (Laitila 2010, 21-22.) Työntekijöillä tulee olla riittävä tieto sekä paperittomuudesta että turvapaikkaprosessista, jotta he pystyvät tukemaan työssään kohtaamiensa paperittomien asiakkaiden osallisuutta yhteiskuntaan.

7 PROSESSIKAAVIO PAPERITTOMIEN KANSSA TYÖSKENTELEVILLE

7.1 Idea prosessikaaviosta

Otimme osaa mahdollisimman moniin alueen toimijoiden tapaamisiin, kun aihe kosketti paperittomia. Näistä keskusteluista kävi nopeasti selville eri toimijoiden luotettavan tiedon puute. Yhteistyötapaamisten aikana selkeni tarve tuottaa ammattilaisille suunnattu selkokielinen prosessikaavio, joka selventää tapaamisten aikana eniten sanoitettuja kysymyksiä: 1) Kuka auttaa paperitonta? 2) Mitä vaihtoehtoja on paperittomuudesta pois pääsemiseksi? 3) Mitkä ovat paperittoman oikeudet Suomessa 4) Mitä terveyspalveluja paperiton aikuinen ja lapsi saa? Useimmiten pöydälle nostettiin kysymys terveydenhoitoon pääsystä; mitä hoitoa laki oikeuttaa paperittoman aikuisen, perheen, raskaana olevan sekä alaikäisten saamaan?

7.2 Prosessikaavion toteuttaminen

Teimme heinäkuussa sähköpostitse kyselyn Päijät-Hämeen alueella paperittomia tapaville tahoille (liite 3). Kyselyllä halusimme kartoittaa ammattilaisten osaamista ja valmiuksia kohdatessaan työssään paperittomia henkilöitä. Lomakuukauden takia saimme kyselyymme vain kaksi vastausta, toinen poliisin tutkinnanjohtajalta, toinen Kelan palveluasiantuntijalta. Molempien vastauksista kävi ilmi, että ainakin tällä hetkellä ammattilaiset kohtaavat työssään paperittomia hyvin harvoin. Molemmat kokevat, että heidän työpaikoillaan on selkeät ohjeistukset siitä, kuinka paperittomien kanssa toimitaan ja uskovat pääpiirteittäin tuntevansa paperittomia henkilöitä koskevan lainsäädännön. Ongelmia paperittomien kanssa työskentelyssä aiheuttaa usein yhteisen kielen puuttuminen sekä paperittoman henkilöllisyyden varmistaminen.

Vierailimme myös Alueellisessa integraatiopalvelupisteessä eli Alipissa, jossa saimme haastatella kolmea palveluohjaajaa (Liite 4). Heidän mukaansa useimmiten paperittomiin liittyviä kysymyksiä tulee viranomaistahoilta esimerkiksi Päijät-Hämeen hyvinvointipalveluista ja terveydenhuollosta. Myös puhelimitse tulee kysymyksiä yksityishenkilöiltä, jotka toimivat tukihenkilöinä. Kysymykset koskevat yleisimmin sitä, millaista apua olisi mahdollisesti paperittomille tarjolla. Muutamia paperittomia on tullut myös suoraan ”kynnyksen yli”. Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymällä on oma ohjeistuksensa paperittomien suhteen, mikä löytyy myös Alipista mutta yksi palveluohjaajista epäili, että se ei ole kaikille työntekijöille tuttu kyselyistä päätellen. Hän kertoi myös, että ohjeistus ei ole riittävää vaan he joutuvat usein turvautumaan internettiin tietoja etsiessään. Lait ja asetukset ovat myös muuttuvia

ja tietojen ylläpitäminen ajan tasalla ei ole helppoa. Näytimme heille alustavaa suunnitelmaa prosessikaaviosta ja pyysimme siitä kommentteja. Palveluohjaajat pohtivat, kuinka esitteen ajan tasalla pitäminen onnistuu jatkossa, kun tiedot muuttuvat niin nopealla tahdilla mutta kokivat esitteen silti tällä hetkellä kompaktina ”rautalankaversiona”, joka toimii tukena paperittomien kanssa työskenteleville sekä uusia työntekijöitä perehdyttäessä. Prosessikaavio on tarkoitus toimittaa alueemme toimijoille sähköisessä muodossa, jotta tietojen muuttuessa sitä voidaan päivittää.

Paperittomuuden prosessi on asiaan perehtymättömälle viranomaisellekin runsaasti kysymyksiä herättävä (Lahden vastaanottokeskuksen ohjaaja 2019), joten prosessikaavio ammattilaisille oli tehtävä helppolukuiseksi. Ihmisaivot analysoivat informaatiota monilla eri tavoilla, joten prosessikaavio pyrittiin kehittämään oppimistieteitä hyödyntäen. Valmis prosessikaavio (Liite 6) auttaa ammattilaista myös havainnollistamaan kielitaidottomille paperittomille heidän prosessinsa vaihtoehtoja visuaalista työkalua hyödyntäen.

Esitteen ulkoasu ja käytännöllisyys noudattavat samoja periaatteita kuin paperittomien palveluopas; sen tulee olla käytännöllisen kokoinen, edullinen tulostaa sekä helposti päivitettävä työntekijöiden toimesta. Esitteen etusivu kiteyttää parilla kysymyksellä sen, mihin esite pyrkii vastaamaan sekä määrittelee termin paperiton. Paperiton on terminä verrattain tuttu heidän parissaan viikoittain työskenteleville mutta vaatii hieman selventämistä kolmannen sektorin, esimerkiksi seurakuntien työntekijöille, jotka kohtaavat paperittomia hieman harvemmin.

Esitteen aukaistua lukija näkee vasemmassa kolumnissa numeerisesti listatut prosessivaiheet, jotka selventävät turvapaikanhakijan polun vastaanottokeskuksesta paperittomaksi päätymiseen sekä mahdolliseen kotimaahan paluuseen. Nuolet sekä viereinen kaavio havainnollistavat visuaalisesti saman kuin teksti, jolla pyritään tukemaan tämän prosessin hahmottamista. Prosessikaavio oli yhteistyökumppaneiden kanssa keskustellessa usein helpompi hahmottaa, kuin allekkain luetellut prosessivaiheet. Sivun alareunaan sijoitettiin esitteen lyhenteet aukikirjoitettuina, kuten AVP (avustettu vapaaehtoinen paluu), Migri (Maahanmuuttovirasto), HAO (Hallinto-oikeus) ja KHO (Korkein hallinto-oikeus).

Prosessikaaviosta jouduimme tilan puutteen vuoksi jättämään pois viranomaisia myöskin kiinnostavaa tietoa muuan muassa siitä, missä vaiheessa turvapaikanhakijan työntekooikeus päättyy ja missä vaiheessa työoikeus palautuu. Tämä tieto päivittyi 1.6.2019 tulleen ulkomaalaislain muutoksen myötä, mikä kuvastaa juuri kyseessä olevan aihepiirin säädösten ja käytäntöjen nopeatahtista muutosta. Kolmannelta sisäaukeaman sivulta lukija löytää kuitenkin linkin myös työntekooikeudesta kertovalle sivustolle, sekä muutamiin hyödyllisiin lakeihin, jotka ovat tähdellistä luettavaa alan ammattilaisille.

Toiseksi viimeinen sivu sisältää muutaman paperittomalle hyödyllisen osoitteen, joista hän saa muun muassa sairaana apua (Global Clinic), psykososiaalista tukea (Mielenterveysseuran englannin- ja arabinkielinen kriisipuhelin) tai tietoa kotimaahansa palamisesta (International Organisation of Migration – IOM).

Viimeinen sivu kiteyttää muutamia oikeuksia, jotka kuuluvat paperittomille lapsille, raskeana oleville, naisille ja miehille. Aiheesta ja paperittomuuden jälkeisestä turvapaikkahakemuksesta sekä työnteko-oikeudesta olisi paljon kirjoitettavaa mutta päätimme rajata oleellisimpiin kysymyksiin. Prosessikaavion muokkaaminen, tulostaminen ja jakaminen sähköisesti koettiin verrattain nopeaksi ja selkeäksi - uskomme, että se tulee luonnistumaan myös yhteistyötahojen työntekijöiltä ilman suurempia haasteita.

8 PALVELUOPAS PAPERITTOMILLE

8.1 Palveluopas paperittomalle Lahteen

Opinnäytetyön tuotoksena syntyi palveluopas paperittomalle Lahteen. Opas on erityisesti kohdennettu turvapaikanhakijoille, jotka useamman kielteisen päätöksen saatuaan ja vapaaehtoisesta palautuksesta kieltäytyttyään jäävät paperittomiksi Suomeen ja täten ilman vastaanottokeskuksen tukea ja palveluita. Oppaaseen on tarkoitus kartoittaa mahdollisia asumis-, terveys- ja ruokapalveluita sekä muita tukimuotoja Lahden alueella. Opas tukee paperittomien tieto- ja toimintaosallisuutta.

Tieto-osallisuus edellyttää, että paperittomalla on oikeus saada tietoa kunnan alueella olevista palveluista sekä vaatimuksista, joilla päästä noiden palveluiden piiriin. Tiedon pitää olla selkeää ja esteetöntä riippumatta asiakkaan taustasta, kulttuurista ja kielitaidosta. Toimintaosallisuus antaa paperittomalle mahdollisuuden toimia omassa elinympäristössään.

8.2 Opinnäytetyön toimeksiantaja

Opinnäytetyössä toimi toimeksiantajana ja yhteistyökumppanina SPR ja Lahden vastaanottokeskus. Oppaita on ideoitu yhdessä Lahden vastaanottokeskuksen työntekijöiden kanssa vastaamaan paperittomien ja viranomaisten tarpeeseen saada asiasta lisää tietoa. Suomen Punaisen Ristin ideologia ja periaatteet jo velvoittavat tämän hankkeen mukaiseen toimintaan.

”Suomen Punaisen Ristin tarkoitus on kaikissa oloissa suojella elämää ja terveyttä sekä puolustaa ihmisarvoa ja ihmisoikeuksia, edistää kansojen välistä yhteistyötä ja rauhaa, pelastaa ihmishenkiä kotimaassa ja ulkomailla, auttaa kaikkein heikommassa asemassa olevia inhimillisten kärsimysten ehkäisemiseksi ja lieventämiseksi, tukea ja avustaa maan viranomaisia niin rauhan kuin sodan ja aseellisten selkkausten aikana ihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi, edistää kansalaisten keskuudessa yhteisvastuuta ja auttamismieltä, lisätä ymmärrystä Punaisen Ristin työtä ja yleisinhimillisiä pyrkimyksiä kohtaan sekä vahvistaa järjestön valmiutta ja toimintaedellytyksiä.

Järjestön tarkoituksen toteutuminen edellyttää kaikilta järjestössä työskenteleviltä arvojen ja periaatteiden mukaista toimintaa ja tietoisuutta omasta vastuusta järjestön luotettavuuden ylläpitämisestä. Kaikki, mitä teemme ja miten Punaisen Ristin henkilökuntana toimimme, vaikuttaa siihen, millainen järjestö Punainen Risti on, ja millaisena se näyttäytyy muille. Jokainen meistä on vastuussa toiminnan eettisyydestä (oikeudenmukaiset ja vastuulliset ratkaisut ja teot). Nämä toimintaohjeet tekevät näkyväksi SPR:n toiminnan edellyttämää arvomaailmaa sekä vastuuta ja suhtautumista työhön. Ne vahvistavat Punaisen

Ristin yhtenäisyyttä ja kaikkien järjestössä toimivien identiteettiä osana ainutlaatuista humanitaarista liikettä. ” (Punainen Risti 2019.)

8.3 Oppaan alkuperäinen idea ja toteuttaminen

Opas paperittomalle on alun perin syntynyt työharjoittelun yhteydessä tehtävästä kehittämishankkeesta. Kehittämishankkeen tavoitteena oli tuottaa opas, joka sisältää erilaisia palveluita paperittomille Lahden kaupungin alueella. Paperittomuus oli todettu kasvavaksi ongelmaksi. Ajatus oppaasta syntyi yhdessä Lahden vastaanottokeskuksen työntekijöiden kanssa lokakuussa 2018. Toteutimme kehittämishankkeen siis Lahden vastaanottokeskuksessa.

”Paperittomat eivät kuulu yhteiskunnan peruspalveluiden piiriin, joten he ovat täysin riippuvaisia työnantajistaan tai puolisoistaan sekä omista verkostoistaan” (Paperittomuudesta 2018). Kehittämishankkeella oli selkeä tarve. Kun turvapaikan hakija saa kielteisen päätöksen ja palvelut päättyvät, jää hän tyhjän päälle. Vastaanottokeskuksen henkilökunta koki, että inhimillisyyden nimissä olisi tärkeää antaa edes jotain palveluita vaille jäävälle asiakkaalle.

Alkuvaiheessa tehtiin yhteistä ideointia vastaanottokeskuksen kanssa; mitä palveluita oppaan tulisi sisältää ja missä niitä palveluita on tarjolla sekä yhteystietojen hakua.

Seuraavassa vaiheessa varmistettiin eri palveluiden tietojen oikeellisuus sekä mahdollinen halukkuus lähteä mukaan esitteeseen yhteistyökumppaniksi palvelun tarjoajan muodossa. Mukaan yritettiin saada kunnan lisäksi eri seurakuntia ja järjestöjä. Palvelun tarjoajat saivat itse määrittää omat oppaaseen haluamansa palvelumuodot.

Alun perin oli ajatuksena toteuttaa oppaassa palveluiden lisäksi kartta, johon palvelut oli tarkoitus merkata (Kuva 1). Oppaasta tehtäisiin suomenkielinen versio, joka oli tarkoitus hyväksyttää sekä vastaanottokeskuksella, että yhteistyökumppaneilla. Opas oli tarkoitus kääntää arabian ja darin kielelle ennen mahdollista jakoa eri toimipisteille. Toimipisteillä tarkoitetaan vastaanottokeskusta sekä yhteistyökumppaneita, jotka toimivat paperittomien asiakkaiden kanssa.

Kuva 1. Ensimmäisen esiteversion kartta

Palveluita etsimme lähinnä internetin kautta ja kirjasimme sitä mukaa ylös kuin löysimme niitä. Tehdessämme opasta kohtasimme matkan varrella haasteita. Olimme ajatelleet keräävämmme palvelut suoraan helposti verkosta, kun erään palvelun tietoja tarkastaessamme ja kerrottaessa, mihin tiedot tulevat, saimmekin kieltävän vastauksen; he eivät halunneet palvelujaan paperittomille tulevaan oppaaseen. Jouduimme muuttamaan suunnitelmaa. Meidän tuli ottaa yhteyttä kaikkiin mahdollisiin palvelun tarjoajiin ja kysyä heidän halukkuuttaan osallistua kehityskokeiluun ja toimia yhteistyökumppanina palvelun tarjoajan muodossa. Lisäksi tiedustelimme, millaisia palveluita he haluaisivat omalla kohdallaan oppaassa mainittavan (Kuva 2). Yhteyttä otimme sekä puhelimitse että sähköpostitse, sekä muutamien kanssa saimme järjestettyä myös henkilökohtaisen tapaamisen. Ongelmaksi muodostuikin rajallinen aika sekä eri yhdistysten, seurakuntien ja muiden toimijoiden vastausten pitkittyminen.

Ajatuksena oli alun perin toteuttaa opas niin, että se olisi tulostettavissa, eikä valmiiksi painettu versio. Oppaan oli tarkoitus palvella paperittomia asiakkaita vielä hankkeen jälkeenkin ja olla helposti muokattavissa palveluiden tarjoajien suhteen.

<p>Terveystenhoito</p> <p>Global Clinic Lahti p.046 9564199. Otetaan yhteyks puhelimitse, toimii yleensä keskiviikkoisin, ohjataan asiakas yhteydenoton jälkeen oikeaan soittoteeseen Eritäisiin terveysongelmin ja terveyteen liittyvää neuvontaa. Apua saa veloituksetta, anonymisti ja luottamuksella</p> <p>Lahden AKUUTTI24, Keskussairaalankatu 7, 15850 Lahti vain akuuteissa sairastapauksissa AKUUTTI24-neuvontia 03-819 2385 Hätätietänteessä SOITA 112</p> <p>Asumispalvelut</p> <p>Päijät-Hämeen sosiaalipäivystys 24/7, Lahden poliisilaitos, Esikuntakatu 4, 15700 Lahti, klo 8-16.15, Sosiaalipäivystys Akuutti24:ssä asiakasnumero 044-4828200 klo 8-22. Hätätapauksissa 112.</p> <p>Ruokapalvelut</p> <p>Elokolo p. 050 51604747 Vuorikatu 14, 15110 Lahti aukiolo ma-ti ja to-pe klo 7-14, keskiviikkoisin klo 10-15. Aamuisin ilmainen aamupuuro klo 9 alkaen. Tiistaina ja torstaina lämmin ruoka klo 10-12 Keskiviikkona ruoan jakelua klo 10- . Elokoloon ovat tervetulleita kaikki elämäntilanteesta riippumatta.</p> <p>Päijät-Hämeen tukipäivystys Aleksanterinkatu 4. Ruoanjakelu ma-pe klo 17 ja lauantaisin klo 15 Maksaa 6 e, omat kassit mukaan.</p> <p>Lahden Baptistilähetysseurakunta Uudenmaankatu 14, joka torstai pieni hartaus ja ruoanjakelu klo 12.30.</p> <p>Muita palveluita:</p> <p>Hätännumero 112 on puhelinnumero, johon soittamalla saa yhteyden viranomaisiin, kuten pelastuslaitokselle ja polisiin sekä terveys- ja sosiaalitoimeen hätätilanteissa. Hätännumero on tarkoitettu vain kiireellisiin ja todellisiin hätätilanteille varten.</p> <p>Rikosuhripäivystys</p> <p>Auttava puhelin p. 116006 ma-ti 13-21, ke-pe 17-21 Juristin puhelinneuvonta p. 0800 161177</p>	<p>Palvelupiste: Lahden ensi- ja turvakoti ry Lovisaankatu 14 A 3, 15100 LAHTI</p> <p>Maahanmuuttoviraston Lahden palvelupiste, Kirkkokatu 12 D, 15140 Lahti. Avoinna ma-ke ja pe klo 8-16.15.</p> <p>IOM Finland</p> <p>Avustettu paluu ja paluutuki - auttava puhelin p. +358-(0)9-684-11588 Maanantaista perjantaihin klo. 10-12.30 favrrcases@iom.int</p> <p>Suomen mielenterveysseuran kriisipuhelinpäivystys arabian tai englannin kielellä p. 0401958202 ma-ti ja to-pe klo 11-15, ke klo 17-21 keskusteluapua kriisissä oleville ja heidän läheisille.</p> <p>Lahden seurakuntayhtymä maahanmuuttajatyö, Vapaudenkatu 6, Diakonissa Ulla Taipale p. 044 7191263 ulla.taipale@evliut.fi Henkistä tukea ja keskusteluapua suomen ja englannin kielellä.</p> <p>Lahden Helluntaiseurakunta</p> <p>Kiverrönpäätty 1, 15140 Lahti. Joka lauantai darinkielinen jumalanpalvelus (Afgaanityttö) klo 14.</p> <p>Alipi, alueellinen integraatiopiste</p> <p>Vapaudenkatu 23 B, 15140 Lahti</p> <p>Avoinna ma-pe klo 10-15. Varaa aika etukäteen. Sähköposti: alipi@lahti.fi tai puh.numero, 050 539 1604 Ohjaus- ja neuvontapalveluita. Palvelu on maksutonta ja tarvittaessa käytetään tulkkia palveluilla.</p> <p>Suomen Pakolaisapu- Lahden paikallisryhmä</p> <p>Vapaaehtoiset voivat auttaa asiainnissa kaupungilla, tukea opinnoissa ja muissa arjen ongelmassa. Vapaaehtoisia voi löytää täältä Facebook-sivustolta https://www.facebook.com/pakolaisapulahti/ tai Multi-Cultista, Päänteenkatu 1, lauantaisin klo 11-13 Get Together-tapaamisesta.</p>
--	---

Kuva 2. Ensimmäisen esiteversion sisältö

Meille selvisi aika nopeastikin, ettemme tulisi saamaan esitettä valmiiksi haluamassamme muodossa kehittämiskokeilun aikataulun puitteissa. Haasteena oli myös, ettei Lahden kaupunki ollut 2015-2017 vuosina ennakoanut mahdollisia paperittomaksi päätyviä lapsiperheitä tai raskaana olevia äitejä. Yleinen varautuminen ympäri Suomea kuntien hätämaajoituksessa oli ajateltu yksinäisiä miehiä ja naisia varten (Lahden vastaanottokeskus ohjaaja 2019). Joissain kunnissa, kuten esimerkiksi Helsingissä toimivat kunta, seurakunta, yhdistykset ja muut kolmannen sektorin toimijat yhdessä järjestämässä palveluita paperittomille. Palvelut ovat syntyneet Paperittomat-hanke 2012-2017 myötä (Paperittomuudesta 2018).

Kysyttäessä halukkaita mukaan kehityskokeiluun selvisi, että oppaalla on tarvetta myös muualla kuin vastaanottokeskuksessa ja moni yhteistyökumppani toivoikin saavansa oppaan myös itselleen jakoon, kun se valmistuu. Vastaanottokeskuksen puolelta alkoi myös ”painostus”. Palveluoppaalle oli tarvetta jo aiemmin kuin oli suunniteltu; asiakkaita oli jäämässä paperittomaksi Lahteen. Pidimme uuden ideariihen henkilökunnalle, mistä syntyi ajatus lisätä mielenterveyspalveluita sekä mahdollisia kriisi- ja keskusteluapuja. Kasasimme jo keräämistämme palveluista oppaan, jota pystyimme heti jakamaan. Valitettavasti opas oli sillä hetkellä ainoastaan suomen kielellä.

8.4 Palveluoppaan toteutuksen jatkaminen opinnäytetyön muodossa

Harjoittelun yhteydessä tehtävän kehityshankkeen valmis opas jäi hankkeen kiireellisyyden vuoksi vajaaksi. Koimme, että opas vaatii enemmän huomiota ja halusimme viimeistellä sitä paremmalla ajalla ja ajatuksella. Päätimme jatkaa työskentelyä opinnäytetyön muodossa. Myös Suomen Punainen Risti ja Lahden vastaanottokeskus halusivat jatkaa hankkeen toimeksiantajina ja yhteistyökumppaneina.

Jo heti alusta asti oli selvää, että oppaan sisältö, että ulkoasu vaatisivat enemmän huomiota. Toimeksiantaja Lahden vastaanottokeskus ei erikseen määritellyt oppaan sisältöä eikä ulkoasua vaan saimme vapaat kädet muokata oppaasta mieleisemme.

Tehdessämme opasta kohtasimme vastaavanlaisen Sininauhasäätiön oppaan (Kuvat 3-4), joka oli suunnattu Helsingin alueen asunnottomille. Opas kadun kansalle on kuvallinen palveluopas, johon oli kerätty kolmannen sektorin tarjoamat asunnottomille tarkoitetut palvelut. (Sininauhasäätiö 2018a.) Palveluopas oli toteutettu Sininauhasäätiön Tuki ja tavoittaminen-hankkeen ja Pop up-asumisneuvontakioski-hankkeen yhteistyössä.

 Aamiainen / Breakfast / Завтрак / Закуска/ Quraac الفطور / صباحانه	 Säilytyslokero / Storage boxes / Камера хранения / Шкафове за съхранение на вещи / Selled, box aad wax ku ridan kartid خزانة التخزين / الماری برای نگهداری وسایل
 Kahvia ja teetä / Coffee and tea / Кофе и чай / Kafey iyo shaah قهوة و شاي / قهوه و چای	 Internet / Интернет / Interneet الإنترنت / انترنت
 Lämmin ruoka / Warm meal / Теплая еда / Топла храна / Cunto diiran طعام ساخن / غذای گرم	 Tukea ja neuvontaa / Support and information / Помощь и консультация / Подкрепа и консултация / Saawinimo iyo talitaan الدعم و الاستعلامات / حمایت و ارایه معلومات
 Ruuan lämmitys / Food heating / Разогревание еды / Затопляне на храна / Cunto diirintaan تسخين الطعام / گرم کردن غذا	 Lakineuvontaa / Legal advice / Юридическая помощь / Правна консултация / Sharci talitaan إستعلامات قانونية / مشوره حقوقی
 Ruoka-apu / Food aid / Продуктовая помощь / Хранителна помощ / Cunto bilaasha مساعدة غذائية / کمکهای غذایی	 Neulojen vaihto / Clean needles / Обновление игл / Чисти игли / Irbad cusub ابر جدیدة / سوزن های پاک
 Suihku / Shower / Душ / Душ / Shaawir دش / حمام	 Majoitus / Accommodation / Жилье / Нас- таяване / Joogitaan الإقامة / خوابگاه
 Vaatteiden pesu / Laundry / Стирка одежды / Пералня / Dhar dhaqin غسيل الملابس / شستشوی لباس	 Terveyspalvelut / Health services / Здрав- охранение / Здравни услуги / Saafimaad jeegerin الخدمات الطبية / خدمات صحی

Kuva 3. Opas kadunkansalle-kuvasymbolit (Sininauhasäätiö 2018b).

Kuva 4. Opas kadunkansalle-kansikuva (Sininauhasäätiö 2018b).

Oppaan selkeä ulkonäkö viehätti meitä sekä halusimme samanlaiset kuvat omaan esitteeseen, joten otimme yhteyttä Sininauhasäätiöön oppaan merkeissä. Sininauhasäätiöstä kehittämisjohtaja antoi luvan käyttää heidän oppaansa kuvatunnuksia sillä ehdolla, että kannesta löytyy myös Sininauhasäätiön logo. Tähän suostuimme.

Palveluopasta olemme muokanneet yhteistyökumppaneidemme kommenttien avulla. Kaikkiin oppaassa mainittuihin tahoihin on oltu yhteydessä joko sähköpostitse kyselyllä (Liite 5) tai kohdattu kasvokkain, ja varmistettu, että syksyllä 2018 annetut tiedot pitävät edelleen paikkansa kesällä 2019 ja muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta näin olikin. Muuttuneet tiedot korjattiin tai osa poistettiin. Yleisin mielipide oli se, että opas on selkeä ja kuvat lisäävät esitteen ymmärtävyyttä. Opas koettiin tarpeelliseksi ja erityisesti eri seurakunnat, kuten diakonipastori Lahden Helluntaiseurakunnasta, ilmaisivat haluavansa oppaan itselleen jakoon sen valmistuessa.

Haastatellessamme Lahden Alueellisen Integraatiopisteen eli Alipin palveluohjaajia saimme hyviä ehdotuksia muun muassa oppaan tietojen järjestyksen muuttamiseen sekä yleisten hätänumeroiden lisäämiseen. Heidän asiantuntemuksensa ja kokemuksensa

paperittomien kohtaamisesta näkyi selkeästi heidän tutustuessaan oppaan ensimmäiseen versioon ja otimme heidän neuvonsa ja ohjeensa käyttöön opasta muokatessamme. Sosiaalityöntekijä Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän maahanmuuttajapalveluista kysyi myös oppaan jaosta ja mahdollisesta päivityksestä. Hän koki, että heillä oppaalla olisi erityisesti käyttöä asunnoissa, joihin paperittomia sijoitetaan. Valmiin oppaan (Liite 7) jako on ajateltu tehdä yhteistyökumppaneille sähköpostitse, jolloin jokainen voi tarvittaessa tulostaa oppaita itselleen tarvitsemansa määrän ja myös päivittää omia tietojaan.

Kesäkuun lopulla saimme mahdollisuuden haastatella myös paperittomaksi jäävää perhettä. Perheelle oli jo ennakoiden annettu palveluopas paperittomalle edellisviikolla ja pyydetty tutustumaan siihen. Perhe oli elänyt stressaavaa aikaa, yrittäen ylläpitää lasten tulevaisuuden toiveita eivätkä siten olleet muistaneet tutkia opasta. Tämän tapaamisen jälkeen he alkoivatkin pakata tavaroitaan ja valmistautuivat fyysiseen siirtoon kaupungin hätmajoitukseen. Tässä vaiheessa koimme läsnäolomme ja mahdolliset kysymyksemme oppaasta epäsopivina ja jätimme seuraavan käynnin pois.

9 TIETOPERUSTA

9.1 Mitä aiheesta jo tiedetään

Paperittomista ja heidän saatavillaan olevista palveluista sekä oikeuksista on viime vuosina julkaistu enenevässä määrin tutkielmia ja näistä ensimmäisinä tulivat vastaan mm.

- 2017 tehty AMK opinnäytetyö Tiina karppiselta ja Noora Saloselta (Paperittomien henkilöiden terveydenhuolto Euroopassa),
- 2018 Tampereen yliopiston sosiaalianthropologian pro gradu –tutkielma Mikko Saariselta (Paperittomuus, kansalaisuus ja turvallisuusdilemmat),
- 2019 Eveliina Lyytisen (toim.) Siirtolaisuusinstituutin Tutkimus 2 (Turvapaikanhaku ja pakolaisuus Suomessa)
- 2019 Pro Gradu tutkielma Anna-Kaisa Ojalta Itä-Suomen yliopistolta (Paperittomat sosiaalityön muutoskysymyksenä),
- 2011 Karoliina Heikinheimon pro gradu Helsingin yliopistolta (Jokaisen oikeus korkeimpaan saavutettavissa olevaan ruumiin- ja mielenterveyteen paperittomien siirtolaisten kohdalla).
- 2014 Ilmo Keskimäen, Eeva Nykäsen ja Hannamaria Kuusion laatima THL raportti. (Paperittomien terveystalvelut Suomessa)
- 2017 Laura Kalliomaa-Puhan ja Anna-Kaisa Tuovisen tuottama kirja Sosiaaliturvan rajoilla – kirjoituksia kansainvälisestä sosiaali oikeudesta

Aiemmissa tutkimuksissa on pääosin keskitytty sosiaali- ja terveystalveluiden tarkasteluun Suomessa sekä muissa maissa, konkreettista tuotosta ei ole paperittomien tai ammattilaisten tueksi tehty. Aiemmissa tutkimuksissa nousi esiin samoja asioita kuin meidän opinnäytetyössämme: paperittomien rajallinen oikeus terveydenhuoltoon, eettiset pohdinnat avun tarpeesta ja sen antamisesta, sekä lasten oikeudet laajempiin terveystalveluihin ja koulunkäyntiin. Tutkimuksista kävi myös ilmi auttajatahojen puutteellinen tietämys omista velvollisuuksistaan ja paperittomien oikeuksista. Lainsäädännöltä kaivattaisiin selkeämpää ja yksiselitteisempää ohjeistusta ammattilaisten toiminnan tueksi.

Aiheesta tiedetään tehdyn työn ja toteutettujen tutkimusten kautta se, etteivät paperittomien oikeudet ihmisarvoisen elämän ylläpitämiseksi toteudu yhdenvertaisesti maailmanlaajuisesti eivätkä myöskään Suomessa. Kunnissa on pyrkimys löytää yhtenäinen linjaus

tässä asiassa ja työryhmiä sekä ajatusriihiä perustetaan ilmeisesti sitä mukaa kun paperittomiksi päätyy ihmisiä ympäri Suomea.

Joskus paperittomiksi päätyvien joukossa on diagnosoimattomia mutta selkeästi diagnosoisin tarpeessa olevia ihmisiä, joiden palvelutarpeen määrä saattaa yllättää kaupungin. Arjen tuen tarve saattaa olla huomattavasti suurempi kuin ennakoitu. Vastaanottokeskuksen sosiaali- ja terveystiimi pyrkiikin antamaan mahdollisimman päivitetyä ja realistista tiedonvaihdon asiakkuuden siirtyessä sosiaalipäivystyksen huomaan. (Lahden vastaanottokeskuksen sairaanhoitaja 2019.)

9.2 Aineiston keruu ja analyysi

Palveluopas paperittomalle Lahteen -oppaan alkuideointiin käytimme Lahden vastaanottokeskuksen henkilökuntaa idearihi-menetelmän avulla. Yhteistyökumppaneiden hankkiminen opasta varten tapahtui puhelimitse, sähköpostitse sekä henkilökohtaisten tapaamisten avulla. Osallistuimme myös Lahden kaupungin Paperittomat-verkoston palaveriin.

Oppaan tekovaiheessa yritimme hyödyntää sen mahdollista käyttäjäkuntaa eli paperittomia tai paperittomaksi jääviä ulkoasun selkeyden ja hyödyn arvioimiseen mutta koimme epäsovinnaisena ja tunkeilevana stressaavassa elämäntilanteessa olevien paperittomien haastattelemisen. Kohderyhmää korvaamaan hyödynsimme vastaanottokeskuksen moniammatillisen työyhteisön kokemusta ja tietotaitoa.

Aineistoa prosessikaaviota sekä paperittomien opasta varten haimme lainsäädännöstä, Suomen Punaisen Ristin vastaanotto toiminnan asiantuntijalakimieheltä sekä yhteistyökumppaneilta, jotka tuntevat paperittomiin liittyvää lainsäädäntöä, kuten Päijät-Hämeen Oikeusaputoimisto sekä Pakolaisneuvonta.

Opinnäytetyön teoriaa varten haimme aineistoa ammattikorkeakoulun sähköisestä Masto-Finnasta, kirjastoista, aiemmista pro gradu -töistä sekä yhteistyökumppaneita haastattelemalla. Verkkomateriaalia käytimme laajasti, tarkoituksenamme saada mahdollisimman kattava ja ajantasainen tieto paperittomien tilanteesta Suomessa ja Euroopassa.

Toiminnalliseen opinnäytetyöhön laadullisella tutkimuksella saatua aineistoa, esimerkiksi haastatteluilla saatua aineistoa, ei ole yhtä järjestelmällisesti ja tarkasti analysoitava kuin tutkimuksellisessa opinnäytetyössä. Aineisto, mikä on kerätty laadullisella tutkimusmenetelmällä, voidaan käyttää lähteenä. (Vilka & Airaksinen 2003, 57-58, 64.)

Valmiiden materiaalien lisäksi toteutimme puolistrukturoidut haastattelut, joihin laadimme kysymyspohjat (kts. Liitteet 1, 3 ja 5). Haastattelimme Lahden vastaanottokeskuksen johtajaa sekä ammatilaisia, jotka kohtaavat paperittomia. Osan haastatteluista ja kyselyistä

toteutimme sähköpostitse ja osaa haastattelimme henkilökohtaisesti. Ammattiryhmien haastatteluista teimme koonnin, joka toimi tukena prosessikaavion rakentamisessa. Vastanottokeskuksen johtajan haastattelu auttoi valaisemaan paperittomien tämän hetken tilannetta Päijät-Hämeessä työryhmän näkökulmasta, sekä hänen että Alipin palveluohjaajien haastattelut on litteroitu (Liitteet 2 ja 4).

Haastatteluiden kohdalla sisällönanalyysi on tehty teemoittelua mukaillen, litteroiduista haastatteluista poimimme vastaukset, jotka parhaiten vastasivat tutkimuskysymyksiimme. Eskolan ja Suorannan (1998, 175-179) mukaan tutkimusongelmaa valaisevia teemoja voidaan nostaa esiin poimien keskeiset aiheet, kun halutaan ratkaista jokin käytännöllinen ongelma.

Sähköpostikyselyiden, jotka koskivat prosessikaaviota sekä palveluopasta, sisällönanalyysissä käytimme tyypittelyä, jossa Tuomen ja Sarajärven (2009, 93) mukaan ryhmitelystä aineistosta etsitään ja tiivistetään yhteiset ominaisuudet yleistykseksi. Tyypittelyssä ryhmittelimme vastaukset ala- ja yläkategorioihin, joista pääsimme tulokseen, että suurin osa vastaajista koki esitteemme selkeiksi ja hyödyllisiksi.

10 POHDINTA

10.1 Eettisyys ja luotettavuus

Meillä opinnäytetyön tekijöinä on päävastuu hyvän tieteellisen käytännön noudattamisesta. Tätä vastuuta jakaa kanssamme myös ohjaajamme sekä korkeakoulun johto. Tehdessämme opinnäytetyötä työssämme korostui eritoten pyrkimys rehellisyyteen ja avoimuuteen mutta myös aiempien tutkijoiden töiden kunnioittamiseen. Ihmistieteisiin luettaviin olevissa tutkimuksissa tutkijan on huomioitava ja kunnioitettava tutkittavan itsemääräämisoikeutta, meidän työssämme tämä koskee paperittomia sekä yhteistyökumppaneita. Tutkittavan yksityisyydestä ja tietosuojasta on huolehdittava sekä vältettävä vahingoittamasta tutkittavaa. (Arene 2019, 8).

Omassa opinnäytetyössämme huolehdimme tutkittavien yksityisyydestä ja tietosuojasta, emme julkaisseet tässä raportissa tai esitteissä tutkittavien nimiä ja toimipaikatkin vain heidän suostumuksellaan. Tuomen ja Sarajärven (2009,125) mukaan tutkijan tekemiin ratkaisuihin vaikuttavat eettiset kannat, omassa opinnäytetyössämme koimme eettisesti oikeaksi jättää haastavassa tilanteessa olevien paperittomien käytön haastatteluissamme pois.

Jokainen ammattikorkeakoulu Suomessa on sitoutunut ARENE ry:n Open Access –lausumaan, eli kaikille avoimeen Theseus-julkaisuarkistoon tallennetaan kaikki ammattikorkeakouluissa tehty opinnäytetyöt. Näin tutkimuksissa hyödynnetyt tuotokset ja aineistot ovat sovitun tutkimusetiikan raamitusten mukaan jokaisen halukkaan hyödynnettävissä. (Arene 2019, 9).

Useat lait ohjaavat tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa, jota sovelletaan opinnäytetyöprosesseihin. Näitä lakeja ovat esimerkiksi tekijänoikeuslaki, henkilötietolaki, laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta sekä EU:n tietosuoja-asetus. (Arene 2019, 9).

Opinnäytetyömme luotettavuuteen kiinnitimme paljon huomiota. Aineistoa hankkiesamme pyrimme olemaan mahdollisimman lähdekriittisiä, käytimme uusinta saatavilla olevaa tutkimustietoa sekä tilastoja, käyttäen sekä kotimaisia että kansainvälisiä viranomais-tietoja mutta myös paperittomien kanssa työskentelevien tahojen verkkosivuja. Haastatteluissa käytimme henkilöitä, joilla on ensikäden tietoa paperittomuudesta. Lähdeviittaukset merkitsimme tarkasti, jotta toimeksiantaja ja muut opinnäytetyömme lukijat pääsevät helposti alkuperäisten lähteiden jäljille. Myös toiminnallisen opinnäytetyömme toiseen tuotokseen eli prosessikaavioon lisäsimme käyttämämme lähteet, joista ammattilaiset voivat hakea lisätietoa.

Käytimme opinnäytetyössämme Vilkan & Airaksisen (2003, 72-73) suosituksen mukaisia ainoastaan ensisijaisia, ajantasaisia lähteitä, poikkeuksena kyseisten kirjoittajien kaksi toiminnalliseen opinnäytetyöhön liittyvää kirjaa, joista ei uudempia painoksia ollut saatavilla sekä yksi laadulliseen tutkimukseen liittyvä kirja. Englannin kielisistä lähteistä valitsimme muun muassa väitöskirjan sekä viranomaistietoa FRA:n ja Frontexin verkkosivuilta.

Tuomen ja Sarajärven (2009, 135-136) mukaan luotettavuuden lisäksi tutkijan on arvioitava myös havaintojensa puolueettomuutta ja varmasti meidän tutkijoiden omat taustat ja aiempi tietämys tutkittavasta asiasta ovat vaikuttaneet tiedonantajien kertomusten tulkitsemiseen.

10.2 Opinnäytetyön arviointi

Opinnäytetyöprosessi oli hyvin mielenkiintoinen matka uuspaperittomuuden, Suomessa uudenlaisen marginaaliryhmän ja alakulttuurin pariin. Turvapaikkaprosessi tuottaa väijäämättä onnellisia ja kiitollisia tuoreita kuntalaisia mutta myös katkeria ja epätoivon täyttämiä paperittomia kaduillemme. Paperittomien työnteko-oikeuden kavennuttua siten, että oikeus työskennellä päättyy, kun karkotus- tai käännnytyspäätös on täytäntöönpanokelpoinen (Maahanmuuttovirasto 2019g), tulee tämä oletettavasti myötävaikuttamaan jo aiemmin työllistyneiden turvapaikanhakijoiden radikalisoitumisriskiin. Hylätyksi ja ei-toivotuksi tulemisen tunne on usein kuultu paperittomiksi joutuvien suusta (Lahden vastaanottokeskuksen ohjaaja 2019).

Aloitimme optimistisesti olettaen, että saisimme edes muutaman paperittomaksi jäävän tai jääneen haastateltavaksi tuotostamme arvioimaan. Lopulta kävi selväksi, että heidän elämäntilanteensa on sen verran haasteellinen, että olisi epäinhimillistä vaatia siinä stressitilanteessa vastailemaan kysymyksiin sekä tuottamaan analyysia oppaasta. Myös kesälomien aiheuttamat viiveet haastattelujen saamisessa hidastivat prosessia mutta vain väliaikaisesti.

Paperittomien verkostopalavereista saadun kontaktin myötä saimme yhteistyöapua Sini-nauhasäätiöltä oppaaseen haettavien symbolien muodossa. Paperittomien palavereista saimme myös omaan ammatilliseen verkostoomme lisäkontakteja sekä paljon ajan hermosta olevaa tietoa toimintatavoista.

Opinnäytetyön työstäminen on antanut lisäarvoa omaan ammatilliseen identiteettiimme siinä määrin, että tulevaisuudessa on mielekästä ylläpitää tätä tietoutta ja ehkä jossain määrin olla paperittomien prosessien sekä oikeuksien asiantuntijana omissa työyhteisöissämme.

Tutkimuskysymyksiimme saimme mielestämme hyvin vastauksia. Perehdyimme paperittomien tilanteeseen Päijät-Hämeen alueella ja vaikka paperittomien määrästä ei ole tarkkaa tietoa, eri tahojen arviot liikkuvat muutaman kymmenen ihmisen tienoilla. Saimme hyvin koottua tietoa paperittomien saamista palveluista ja jokainen meistä oli sitä mieltä, etteivät palvelut ole riittäviä paperittomien tarpeisiin nähden. Luomamme palveluopas paperittomille uskoaksemme lisää paperittomien ihmisten osallisuutta yhteiskunnassa, sikäli kuin se heidän elämäntilanteessaan on mahdollista.

Kohtaamillamme ammattilaisilla oli pääosin ohjeistus työnantajiltaan, kuinka paperittomien kanssa toimitaan. Muutamat kokivat, etteivät esimiehet antaneet kaikkea saamaansa tietoa työntekijöidensä käyttöön. Lähes poikkeuksetta kaikki kertoivat joutuvansa tarkistamaan lakeihin liittyvät asiat, sillä paperittomia kohdataan ainakin toistaiseksi vielä harvoin.

Paperittomilla ei ole aiemmin ollut käytössään opasta, josta he löytäisivät yhdestä paikasta kaiken tarvitsemansa tiedon Lahden palveluista. Palveluoppaamme pyrkii antamaan epäsuoraa psykososiaalista tukea paperittomaksi jääneelle. Oppaan kuvat auttavat myös kielitaidottomia löytämään tarvitsemansa palvelut. Ihmisten, tässä tapauksessa paperittomien, osallisuuden lisääminen osaltaan ehkäisee syrjäytymistä, terveysongelmien lisääntymistä sekä toimeentulon heikkenemistä (STM 2018).

Saimme opinnäytetyönämme tuotettua Lahden alueelle palveluoppaan paperittomille, joka myös soveltuu muillekin kadun kansalaisille sekä prosessikaavion paperittomien parissa työskenteleviä ammattilaisia varten. Yhteistyöpalaverissa saatu palaute esitteistä on ollut myönteistä ja saimme vaikutelman, että nämä esitteistä tulevat menemään suoraan käyttöön Lahden alueella. Onnistumiseksi koimme aiheen ajankohtaisuuden, joka näyttäytyi sillä tavoin, että lähes kaikki yhteistyökumppanit ja kaupungin paperittomien parissa toimivat halusivat itselleen kopioita niin viranomaisesta kuin paperittomien palveluopasta. Esitteet koettiin selkeiksi ja hyviksi kokonaisuuksiksi.

Opinnäytetyön työstäminen on vahvistanut tarvetta tarkastaa lakipykälästä kaikki viittaukset, jotka asiakasryhmää koskevat, sillä kirjoittajana seisoo tekstinsä takana. Viestintä opinnäytetyön tiimoilta eri sidosryhmille on auttanut selkeyttämään tätä osin vaikeaselkoistakin kokonaisuutta. Muuan muassa poliisin, Kelan, sosiaalitoimen, Akuutti24:n näkökannat ovat auttaneet hahmottamaan, miten eri tavoilla paperittomien oikeudet huomioidaan. Oli esimerkiksi yllättävää todeta, että paperiton voi pudota erinäisistä fyysisistä ja psyykkisistä oireiluista huolimatta kunnallisen terveydenhuollon ulkopuolelle. Kuten Lahden vastaanottokeskuksen sairaanhoitaja (2019) totesi, turvapaikanhakijoille, saati paperittomille saadaan harvoin diagnooseja – niiden saamisessa kestää aikaa, jos ylipäättään diagnoosin etsimisen katsotaan sisältyvän turvapaikanhakijoiden välttämättömien

sairaanhoidollisten palvelujen piiriin. Oma ammatillinen valmiutemme keskustella ja seurata paperittomuuden aihetta eri perspektiiveistä on laajentunut.

Turvapaikanhakijoiden vastaanottojärjestelmään Strategia 2020:een (Maahanmuuttovirasto 2019f) on kirjattuna, että ”vastaanottokeskukset pyrkivät kuitenkin antamaan valmiuksia asiakkailleen turvapaikkaprosessin jälkeiseen aikaan ja siten ehkäisemään syrjäytymistä”. Kehittämistyötä riittää ja toivomme, että opinnäytetyömme on päässyt olemaan pieni hyödyllinen lisä tässä kehittämistyössä.

Opinnäytetyötä tehdessämme ja eri toimijoita haastatellessamme nousi pinnalle kysymys: Miksi Suomeen saapuneille ja yhä saapuville, taustoiltaan täysin tuntemattomille turvapaikanhakijoille, ei tehdä vastaanottokeskuksessa alkukartoitusten yhteydessä erillistä henkilökohtaista riskikartoitusta? Tämä olisi mahdollinen idea uudelle tutkimukselle tai opinnäytetyölle.

LÄHTEET

- Arene. 2019. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset [viitattu 28.4.2019]. Saatavissa: http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2018/arene_ammattikorkeakoulujen-opinnaytetoiden-eettiset-suositukset.pdf?_t=1526903222
- Erikoissairaanhoitolaki 1062/1989. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajan-tasa/1989/19891062?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=erikoissairaanhoitolaki>
- Eskola, J., Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Euroopan parlamentti. 2017a. EU:n muuttoliikekriisi: tietoja ja tilastoja [viitattu 8.6.2019]. Saatavissa: <http://www.europarl.europa.eu/news/fi/headlines/society/20170629STO78630/eu-n-muuttoliikekriisi-tietoja-ja-tilastoja>
- Euroopan parlamentti. 2017b. Euroopan muuttoliikekriisi [viitattu 8.6.2019]. Saatavissa: <http://www.europarl.europa.eu/news/fi/headlines/society/20170629STO78631/euroopan-muuttoliikekriisi>
- FRA, European Union Agency for Fundamental Rights. 2011. Migrants in an irregular situation: access to healthcare in 10 European Union Member States [viitattu 8.6.2019]. Saatavissa: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1771-FRA-2011-fundamental-rights-for-irregular-migrants-healthcare_EN.pdf
- FRA. 2019. Migrants continue to suffer from harsh stance in Member States [viitattu 9.6.2019]. Saatavissa: <https://fra.europa.eu/en/news/2019/migrants-continue-suffer-harsh-stance-member-states>
- Frontex. 2019. Migratory map [viitattu 8.6.2019]. Saatavissa: <https://frontex.europa.eu/along-eu-borders/migratory-map/>
- Helsingin Diakonissalaitos. 2019. Paperittomia on Suomessa entistä enemmän ja uutena ilmiönä on kasvanut lapsiperheiden määrä [viitattu 4.5.2019]. Julkaistu 29.3.2019. Saatavissa: <https://www.hdl.fi/blog/2019/03/29/paperittomia-on-suomessa-entista-enemman-ja-uutena-ilmiona-on-kasvanut-lapsiperheiden-maara/>
- Jauhiainen, J. & Gadd, K. 2018. URMI Kaupunkianalyysi III [viitattu 9.5.2019]. Turun yliopiston maantieteen osasto: Turku. Julkaistu 27.1.2018. Saatavissa: http://urmi.fi/wp-content/uploads/2018/02/URMI_kaupunkianalyysi_3.pdf
- Kananen, J. 2019. Opinnäytetyön ja pro gradun pikaopas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 262. Jyväskylä: Jamk julkaisut.

Lahden Vastaanottokeskuksen johtaja. 2019. Suomen Punainen Risti. Haastattelu 19.7.2019.

Lahden Vastaanottokeskuksen ohjaaja. 2019. Suomen Punainen Risti. Haastattelu 19.7.2019.

Lahden vastaanottokeskuksen sairaanhoitaja. 2019. Lahden Vastaanottokeskuksen sairaanhoitaja. Suomen Punainen Risti. Haastattelu 19.7.2019.

Laitila, M. 2010. Asiakkaan osallisuus mielenterveys- ja päihdetyössä. Fenomenografinen lähestymistapa. Publications of the University of Eastern Finland [viitattu: 3.10.2018] Saatavilla: http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-0224-5/urn_isbn_978-952-61-0224-5.pdf

Lahden kaupunki. 2019a. Laittomasti maassa oleskelevien tilannekatsaus –verkostopala-
veri 23.1.2019.

Lahden kaupunki. 2019b. Laittomasti maassa oleskelevien tilannekatsaus –verkostopala-
veri 18.3.2019.

Laki rajat ylittävstä terveydenhuollosta 1201/2013. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20131201#L5P20>

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 734/1992. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920734#P1>

Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 559/1994. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940559#L3P15>

Laki toimeentulotuesta 1412/1997. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971412?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=laki%20toimeentulotuesta#L3P14>

Lazaridis, G. 2011. Security, Insecurity and Migration in Europe. Research in Migration and Ethnic Relations Series. Englanti: Ashgate Publishing Limited.

Loiri, P. & Juholin, E. 2006. Huom! Visuaalisen viestinnän käsikirja. Helsinki: Inforviestintä Oy.

Lääkärilehti. 2016. Kuinka hoidan paperitonta potilasta? [viitattu 10.5.2019]. Saatavissa: <https://www.laakarilehti.fi/tieteessa/katsausartikkeli/kuinka-hoidan-paperitonta-potilasta-2852/?public=09d807b6b8753825575ecb3ffeb0fe54>

Maahanmuuttovirasto. 2019a. Käännyttäminen ja karkottaminen [viitattu 28.4.2019]. Saatavissa: <https://migri.fi/kaannyttaminen-ja-karkottaminen>

Maahanmuuttovirasto. 2019b. Sisäinen uutiskirje. 5/2019 [viitattu 19.3.2019].

Maahanmuuttovirasto. 2019c. Turvapaikanhakijan työnteko-oikeus [viitattu 30.7.2019]. Saatavissa: <https://migri.fi/turvapaikanhakijan-tyonteko-oikeus>

Maahanmuuttovirasto. 2019d. Tilastot [viitattu 6.5.2019]. Saatavissa: <http://tilastot.migri.fi/#decisions?start=585>

Maahanmuuttovirasto. 2019e. Tilastot [viitattu 5.8.2019]. Saatavissa: <https://tilastot.migri.fi/#decisions?start=588>

Maahanmuuttovirasto. 2019f. Turvapaikanhakijoiden vastaanottojärjestelmän Strategia 2020 [viitattu 30.7.2019]. Saatavissa: https://migri.fi/documents/10197/5798793/62120_Vastaanoton_strategia_2020.pdf

Maahanmuuttovirasto. 2019g. Vastaanottokeskuspaikkojen määrää vähennetään [viitattu 1.8.2019]. Saatavissa: https://migri.fi/artikkeli/-/asset_publisher/vastaanottokeskuspaikkojen-maaraa-vahennetaan

Nielsen, A. 2016. Challenging Rightlessness. On Irregular Migrants and the Contestation of Welfare State Demarcation in Sweden. Linnaeus University Dissertations No 239/2016. Linnaeus University Press [viitattu 17.8.2019]. Saatavissa: <http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A896265&dswid=STATOUID-268cc090-5deeba45-2ee-214314049c22>

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018. Laittomasti maassa oleskelevien sivistyspalvelut kunnissa [viitattu 16.7.2019]. Saatavissa: <https://minedu.fi/laittomasti-maassa-oleskelevien-sivistyspalvelut>

Pakolaisneuvonta. 2019a. Paperittoman lapsen oikeus perusopetukseen [viitattu 29.4.2019]. Saatavissa: http://www.paperittomat.fi/wp-content/uploads/2014/04/paperittomanlapsen_oikeusperusopetukseen_julkaisu_VALMIS.pdf

Pakolaisneuvonta. 2019b. Paperittomat [viitattu 28.4.2019]. Saatavissa: http://www.paperittomat.fi/?page_id=28

Palveluohjaajia. 2019. Alueellinen Integraatiopalvelupiste Alipi. Haastattelu 25.7.2019.

Paperittomat-hanke. 2019. Paperittomat muissa maissa [viitattu 8.6.2019]. Saatavissa: http://www.paperittomat.fi/?page_id=355

Paperittomuudesta 2018. Paperittomat-hanke 2012-2017 [viitattu 2.5.2019]. Saatavissa: <http://www.paperittomat.fi/>

Poliisi. 2017. Laittoman maahantulon ja maassa oleskelun vastainen toimintaohjelma 2017-2020. Poliisihallituksen julkaisusarja [viitattu 28.4.2019]. Saatavissa: https://www.poliisi.fi/tietoa_poliisista/julkaisut/julkaisu/laittoman_maahantulon_ja_maassa_oleskelun_vastainen_toimintaohjelma_2017-2020?docID=58035

Punainen Risti. 2019. Toimintaohjeet [viitattu 14.6.2019]. Saatavissa: <https://www.punainenristi.fi/tutustu-punaiseen-ristiin/suomen-punainen-risti/toimintaohjeet>

Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä. 2019a. Laittomasti maassa oleskelevien sosiaali- ja terveyspalvelut. Ote pöytäkirjasta, 45 § kokouspäivämäärä 11.3.2019.

Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä. 2019b. Laittomasti maassa oleskelevat neuvolapalveluiden piiriin [viitattu 10.5.2019]. Saatavissa: <https://www.phhyky.fi/fi/laittomasti-maassa-oleskelevat-neuvolapalveluiden-piiriin/>

Sininauhasäätiö. 2018a. Opas kadun kansalle- kuvallinen palveluopas asunnottomien palveluihin [viitattu 3.8.2019]. Saatavissa: <https://www.sininauhasaatio.fi/ajankohtaista/opas-kadunkansalle-kuvallinen-palveluopas-asunnottomien-palveluihin/>

Sininauhasäätiö. 2018b. Opas kadunkansalle- palvelut asunnottomille Helsingissä [viitattu 3.8.2019]. Saatavissa: <https://storage.googleapis.com/sininauhasaatio-production/2017/12/f03db743-opaskadunkansalle-a4-04122017.pdf>

Sisäministeriö. 2019. Pakolainen pakenee vainoa kotimaassaan [viitattu 19.3.2019]. Saatavissa: <https://intermin.fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat-ja-pakolaiset>

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=sosiaalihuoltolaki>

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2017a. Kunnille suositukset laittomasti maassa oleskelevien kiireelliseen sosiaali- ja terveydenhuoltoon [viitattu 28.4.2019]. Saatavissa: https://stm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/kunnille-suositukset-laittomasti-maassa-oleskelevien-kiireelliseen-sosiaali-ja-terveydenhuoltoon

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2017b. Maahanmuuttajataustaisten lasten ja raskaana olevien naisten oikeus terveydenhuollon palveluihin Suomessa [viitattu 1.5.2019]. Saatavissa: https://stm.fi/documents/1271139/3899844/Kuntainfo_4-2017_verkkoon.pdf/486fa331-a40a-4601-9150-f6d08f23dff0/Kuntainfo_4-2017_verkkoon.pdf.pdf

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2017c. Ohjelma laittoman maahantulon ja maassa oleskelun torjumiseksi koottiin kolmannen kerran [viitattu 28.4.2019]. Saatavissa: https://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/10616/ohjelma-laittoman-maahantulon-ja-maassa-oleskelun-torjumiseksi-koottiin-kolmannen-kerran

Suomen perustuslaki 731/1999. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=perustuslaki#L2P22>

Suomen YK-liitto 2019. Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus [viitattu 29.4.2019]. Saatavissa: https://www.ykliitto.fi/sites/www.ykliitto.fi/files/ihmisoikeuksien_yleismaailmallinen_julistus_1.pdf

Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva yleissopimus 6/1976 [viitattu 28.4.2019]. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1976/19760006>

THL. 2017. Osallisuus [viitattu: 9.5.2019] Saatavilla: <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>

THL. 2018. Paperittomat [viitattu 16.6.2019]. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/maahanmuutto-ja-hyvinvointi/paperittomat>

THL. 2019. Paperittomien terveystalvelut Suomessa [viitattu 10.5.2019]. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/maahanmuutto-ja-hyvinvointi/paperittomat/paperittomien-terveystalvelut-suomessa>

THL. 2018. Osallisuus [viitattu 2.5.2019]. Päivitetty 6.11.2018. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>

Tuomi, J., Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Ulkomaalaislaki 301/2004. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040301#L9P147>

Ulkomaalaispoliisi 2019. Rikosylikonstaapeli Hämeen poliisilaitos. Yhteistyöpalaveri 30.3.2019.

Valtioneuvosto. 2016. Toimenpidesuunnitelma laittoman maassa oleskelun ehkäisyyn ja hallintaan hyväksyttiin [viitattu 8.6.2019]. Saatavissa: https://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/10616/toimenpidesuunnitelma-laittoman-maassa-oleskelun-ehkaisyyn-ja-hallintaan-hyvakysyttiin

Vilkka, H., Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vilkka, H., Airaksinen, T. 2004. Toiminnallisen opinnäytetyön ohjaajan käsikirja. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991 [viitattu 28.4.2019]. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060>

Yle Uutiset. 2019. Artikkelijulkaistu 28.2.2019. Ensimmäiset paperittomat hakeutuivat hyvinvointiyhtymän palvelujen piiriin Päijät-Hämeessä [viitattu 10.5.2019]. Saatavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-10667441>

LIITTEET

Liite 1

Kysymyksiä Lahden Vastaanottokeskuksen johtajalle:

1. Kerro ensin kuka olet ja missä työskentelet?
2. Miksi paperittomuus on tällä hetkellä tapetilla?
3. Millainen tilanne on paperittomien suhteen tällä hetkellä Päijät-Hämeen alueella?
Miltä tulevaisuus näyttää?
4. Millaista yhteistyötä on suunnitteilla/tekeillä eri yhteistyökumppaneiden kanssa? Ja ketä yhteistyökumppaneita toiminnassa on mukana?
5. Kerro kunnan osuudesta paperittomien palveluiden suhteen? Miten esimerkiksi näytetään sosiaalipalveluiden tai terveyspalveluiden kyky vastata paperittomuuden haasteisiin?
6. Miten vastaanottokeskus on tässä kaikessa mukana ja miksi?

Liite 2

1.

Työskentelen vastaanottokeskuksen johtajana Lahden vokissa.

2.

Paperittomuus on ollut esillä vahvasti jo vuodesta 2016. Tilannetta on seurattu monilla eri foorumeilla ja sen tiimoilta on pidetty palavereja säännöllisesti 2017 alkuvuodesta lähtien.

Mielestäni syy siihen, että se puhuttaa, on epätietoisuus tilanteesta. Huoli mihin ilmiö johtaa ja mitä sille on tehtävissä. Ilmiö on uusi Suomessa, ainakin näin suuressa mittakavassa.

3.

Päijät-Hämeessä on tehty arvio, että paperittomia oleilisi tällä alueella joitakin kymmeniä ihmisiä. Varmaa tietoa ei kenelläkään ole.

Tulevaisuudesta ei ole kenelläkään tietoa mutta isot kaupungit ylipäättään ovat paikkoja mihin paperittomat hakeutuvat. Lahti on iso kaupunki ja siellä asuu paljon maahanmuuttajia. Tilanteeseen pyritään varautumaan näitä faktoja huomioiden.

4.

"Paperittomat" aiheisissa tapaamisissa mukana on ollut mm: Päijät-Hämeen Hyvinvointiyhtymän edustajia, poliisin edustajia, Kelan edustajia, toimeentulotuen kanssa työskenteleviä sosiaalityöntekijöitä, SPR:n paperittomuuden kanssa työskenteleviä henkilöitä sekä vokin edustajia.

Kokoonpano on vaihdellut hieman sen mukaan, mikä on ollut tapaamisen aiheena. SPR on ollut mukana kaikissa virallisissa kokoontumisissa. Näin on esitetty toiveena ja näen sen myös hyvin tärkeänä vokin työn kannalta. Vokki on se, joka on lähes poikkeuksetta se instanssi, joka tapaa mahdollisen tulevan paperittoman ensimmäisenä.

5.

Asumisesta vastaa asumispalvelut ja Kela vastaa perustoimeentulotuesta. Sosiaalitoimistolle kuuluvat harkinnanvaraiset tuet esimerkiksi neuvolapalvelut tulevat tätä kautta. Päijät-Hämeen Akuutti24 hoitaa akuutin ja henkeä uhkaavan terveydenhuollon. Lapsilla eli kaikilla alle 18-vuotiailla on oikeus kaikkiin palveluihin, kuten kenellä tahansa kuntalaisella.

Tähän mennessä Lahti on pystynyt hoitamaan paperittomat hyvin. Niin sosiaalipalveluiden kun terveystalveluiden suunnalla. Annetut palvelut ovat ne, mitä laki velvoittaa kuntia ja kaupunkoja hoitamaan. Toki se on se minimi mutta se on hoidettu hyvin ja asiallisesti.

Mielestäni kunnalla on tahtotila hoitaa asiat hyvin ja inhimillisesti. Tavoitteena on että palvelut eivät myöskään "houkuta" esimerkiksi toimeentulotuki annetaan maksusitoumuksina.

6.

Vokki on ollut mukana tässä alusta asti. Ja tärkeää olisi olla jatkossakin. Aiemmin mainitsin sen, että vokki tapaa yleensä paperittoman jo siinä vaiheessa, kun paperittomuus ei vielä ole alkanut —> palvelut päättyvät- tilanteessa. Vokissa pitää osata ohjata asiakkaita oikeisiin palveluihin ja tehdä se yhteistyössä Lahden toimijoiden kanssa. Kaikki erityistarpeet tulee huomioida ennakoon, mm: perheet, pienet lapset, perusopetus/eskari, terveydelliset erityistarpeet (lääkitykset, keskeneräiset hoidot ja seurannat jne). Kaiken kaikkiaan on tärkeää, että tämäkin tilanne hoidetaan niin inhimillisesti, kun se on mahdollista, faktojen puitteissa. Vokki on mukana pohtimassa ratkaisuja tilanteeseen ja välittämässä tietoa siitä, miten ilmiö näyttäytyy meidän kannaltamme. Esille on myös tuotu asiakkaiden näkemyksiä/ kokemuksia asiasta.

Isommassa kuvassa näen vokin mukana olon tärkeänä myös siksi että asia koskee kaikkia. Ei vaan Lahtea vaan jokaista suomalaista ja Suomessa asuvaa. Ja kukaan ei tiedä mihin asia vielä tulee johtamaan. Kaikkien toimijoiden, jotka ovat asian kanssa tekemisissä, on syytä iskeä viisaat päänsä yhteen, ja viedä viestiä eteenpäin päättäjille, jotta saataisiin hyviä päätöksiä ja linjauksia toiminnan suhteen.

Huolestuttavaa on se, millaisia oheisilmiöitä paperittomuus vielä aiheuttaa esimerkiksi riikollisuutta ja ihmiskauppaa.

Suomi on isojen haasteiden ja päätösten edessä tämän asian kanssa.

Liite 3

Kysymyksiä niille, jotka kohtaavat työssään paperittomia:

1. Kuka olet ja missä työskentelet?
2. Miten usein ja millaisissa tilanteissa kohtaat työssäsi paperittomia?
3. Onko sinulla aikaisempaa tietoa tai kokemusta paperittomista?
4. Millaista tietoa tai tukea kaipaisit työskennellessäsi paperittomien parissa?
5. Onko työpaikallasi jo laadittuna ohjeistus, miten toimia paperittomien suhteen? Jos on, millainen? Jos ei, millaista kaipaisit?
6. Oletko työssäsi kohdannut ongelmia yrittäessäsi auttaa paperittomia?
7. Tiedätkö tai tunnetko lait ja velvollisuudet, jotka koskevat kaikkia paperittomien kanssa työskenteleviä? Tunnetko paperittomien oikeudet? Tunnetko paperittomien lasten oikeudet?

Liite 4

Haastattelu 25.7.2019. Haastateltavana Alueellisen integraatiopisteen Alipin palveluohjaaja.

Haastattelija: Miten usein ja millaisissa tilanteissa te kohtaatte työssänne paperittomia?

Haastateltava 1: Loppujen lopuksi aika harvoin, että meille ehkä enemmän paperittomien asioita tulee viranomaisten kautta. Meille soitetaan aika usein Hykystä ja kysytään esimerkiksi terveydenhuollosta ja sosiaalihuollosta tai muualta ja sitten me heille lähetetään heidän oma ohjeensa. Heillä ilmeisesti ei ole kovin laajassa jakelussa toi heidän oma ohjeensa.

Haastateltava 2: Kyllä heitä joskus tulee myös tuosta meidän matalan kynnyksen yli tänne, muutamia olen tuossa tiskillä palvellut.

Haastateltava 1: Ja sitten tulee monien vapaaehtoisten kautta, että monilla on suomalaisia tuttuja, tukihenkilöitä tai vapaaehtoisia, ja he ovat sitten selvittämässä, mitä apua olisi saatavilla tai, mitä ei ole saatavilla. Tulevat varmistamaan, onko todella niin, että he eivät saa asumistukea tai muita tukia. Tai sitten saattaa olla, että he tulevat kysymään tyyliin, että minulla on kaveri, joka on tai joka tarvitsee ja niin edelleen. Osa tulee itse ja osa tutun kautta.

Haastateltava 2: Ja sähköposteja myös...avustajilta tai tutuilta tai näiltä paperittomilta itseltään. Mutta ei kovin usein.

Haastattelija: Viikoittain?

Haastateltava 1: Ei viikoittain, ehkä kuukaudessa pari. Eli alkuvuodesta oli enemmän, kun niitä perheitä alkoi jäämään ja Heinolasta olen kuullut, että siellä on tätä samaa ja, että siellä olisi vuokrattu asuntoja paperittomia varten. Ilmeisesti on niin, että osa jää tänne ja osa häviää jonnekin. Monesti ne tulee kerran ja sitten me ei niistä enää kuulla ei nähdä.

Haastattelija: Mutta kuitenkin tulee ja te kohtaatte työssänne paperittomia. Millaista tukea tai tietoa te kaipaisitte työskennellessänne paperittomien parissa? Vai koetteko, että teillä on riittävästi tietoa?

Haastateltava 1: Ei, itsekkin joutuu aina varmistelemaan, että onko se edelleen näin ja noin. Kun niitä niin harvoin käy, sitä itsekkin unohtaa siinä välissä ja joutuu taas kaivamaan sitä tietoa. Siinä mielessä toi esite (prosessikaavio) on hyvä, jos se vaan pysyy ajantasaisena. Ja sitten on niitä tilanteita, kun tullaan klo 15 perjantai-iltapäivänä juuri ennen sulke-misaikaa ja ei ole ruokaa, ei ole rahaa ja ei ole mitään. Silloin on vähän itsekkin kädetön, kun eihän meilläkään ole mitään tarjota. Monesti on sitten niitäkin, kun on tarjottu

hätämajoitusta, mutta siitä on kieltäydytty ja joku vapaaehtoinen on majoittanut ja paperittomalla ei ole, vaikka maksaa mitään nimellistä vuokraa ja se vapaaehtoinen jää usein vähän niin kuin nalkkiin niiden autettavien kanssa silleen, että se auttaminen muuttuukin pittempiaikaiseksi kuin se auttaja on ajatellut ja sitten hekin väsyvät jossain vaiheessa. Tulee sitten vähän sellaisia ikäviä tilanteita.

Haastattelija: Oletteko te joutuneet sitten selvittämään tällaisia tilanteita tai olemaan välissä näissä tilanteissa?

Haastateltava 1: Kyllä meillä välillä tulee näiltä auttajilta yhteydenottoja. He kokevat, että heidän harteilleen on asiat jätetty. He ovat lähteneet auttamaan ja luulevat, että yhteiskunnalta saa jotain tukea ja sitten selviää, ettei saakaan. Se tulee heille yllätyksenä ja perhe esimerkiksi saattaa tukeutua heihin enemmän kuin he pystyisivät auttamaan. Se on todella inhottava tilanne. Sitten, kun nää prosessit ovat niin pitkiä, että se venyy jo ajallisesti, ja kuka tahansa väsyy.

Haastattelija: Onko teidän työpaikallanne laadittu ohjeet, miten toimia? Jos on, niin millainen, ja jos ei, millaista kaipaatte?

Haastateltava 1: No meillä ei ole minkäänlaista ja kysymys siitä, millaista ohjeistusta kaivattaisiin, on vaikea, koska kaikki tilanteet on erilaisia.

Haastateltava 2: Sen ohjeistuksen tulisi olla valtava, koska ne tilanteet ovat niin yksilöllisiä.

Haastateltava 1: Ehkä enemmän joku semmoinen, mihin voi soittaa ja aina, kun joku muuttuu, niin mistä sen uuden tiedon saisi. Mekin joudumme aina esimieheltä kysymään, onko tää edelleen näin ja niin edelleen ja esimieskään ei aina tiedä. Sitähän harkittiin, että olisi perustettu sosiaalityöntekijän virka, joka hoitaisi paperittomien asioita, mutta sitä ei ole vielä ainakaan tullut. Onko katsottu, että määrät ovat edelleen niin pieniä, ettei virka kannata. En tiedä, onko muissa kunnissa. Yleensä ne ongelmat täällä meillä on hyvin käytännönläheisiä, vaikka jos on paperiton, joka yöpyy kaverin luona ja siellä yöpyy useampikin ja on ollut syyhyä ym.

Haastattelija: Meinasinkin juuri kysyä, millaisia ongelmia olette kohdanneet työssänne? Ja se majoittaminenhan oli yksi...

Haastateltava 1: Kyllä. Majoittaminen justinsa. Vuokraisännät tai taloyhtiöt saattavat ottaa yhteyttä, kun epäilevät, että asunnossa majoilee ylimääräisiä henkilöitä. Jos kirjoilla on yksi tai kaksi, ja asunnossa majoileekin kymmenen ja vesimaksua maksetaan vain yhdestä, niin herättäähän se epäilyjä. Osa majailijoistahan saattaa olla niitä, joilla on

turvapaikkaprosessi kesken, mutta he eivät vaan ole viihtyneet siellä omassa vastaanotto-keskuksessa ja tulee kavereille hengailemaan. Mutta joskus sitten on tilanteita, että siellä oikeasti asutaan ja yövytään. Ja ilmeisesti moni tekee sitä, että seilaavat useammassa paikassa; Helsingissä, täällä ja sitä pysyvää paikkaa ei olekaan.

Haastateltava 2: Kyllä se melkein on nää perustarpeet, just terveydenhuolto ja, mistä sitä ruokaa saa. Ja sitten välillä semmoinen haaveiden kaataminen, kun tullaan kysymään esimerkiksi asumistukea tai rahaa jostakin. Ja sitä rahaa ei saa.

Haastattelija: Kyllä. Olen ymmärtänyt, että toimeentulotukea saa, mutta lähinnä niin kuin etusetelinä, ei rahana. Eli apua kyllä saa, mutta se yritetään pitää mahdollisimman epähoukuttavana. Mitenkäs, tunnetteko te kaikki lait ja velvollisuudet, jotka koskevat paperittomia ja heidän kanssaan työskenteleviä? Ja tunnetteko paperittomien lasten oikeudet? Tai ne ovat helpot, koska paperittomien lasten oikeudet ovat samat kuin muidenkin lasten.

Haastateltava 2: Kyllä ainakin itse voisin tuntea ne paremmin.

Haastateltava 1: Niin kyllä. Meillä ei ole ollut mitään koulutusta tästä tai mihinkään päästy kurssille tai mitään. Itenhän se on pitänyt netistä kaivella ja ottaa selville. Se onkin huvittavaa, kun kaikki ottavat yhteyttä meihin ja kysyy, ja me itse katotaan vastauksia jostain netistä. Että välillä tuntuu, että on liiankin suuri luotto meidän asiantuntijuuteemme tässä asiassa. Meillä on hyvin perustason tietämys tässä asiassa.

Haastattelija: Mutta ehkä teiltä kysytään juuri siksi, että ajatellaan, että te olette varmasti kohdanneet paperittomia työssänne ja joutuneet selvittämään asioita.

Haastateltava 1: Usein, jos se kyselijä on viranomainen tai muu, hän toivoo, että meillä olisi vielä jotain ekstraa, ässä hihassa ja eihän meillä ole. Sitten he ovat usein pettyneitä. Tai jos Hykystä soitetaan ja me kerrotaan, että nää kuuluu Kelaan ja nää kuuluu Hykyyn, niin eihän me niihin pystytä vaikuttamaan. Ohjaamaan pystytään kyllä, mutta useimmillaan on ne kaikki jo tehtynä ja se ei vaan riitä ja he tulevat kysymään, onko vielä jotain. Harvoin tulee ihan pystymättästä ketään. Hyvin harvoin ja ne ovat usein muita kuin turvapaikanhakijoita, koska heitä vastaanottokeskus on jo neuvonut ja ohjeistanut.

Haastattelija: Sitten mä pyytäisin kommentteja tästä esitteestä, tästä prosessikaaviosta? Näettekö te, että siitä olisi apua teidän työssänne?

Haastateltava 3: Kyllä mä näkisin, että siitä voisi olla hyötyä.

Haastateltava 1: Ideana hyvä, että siinä on toi prosessi, koska monikaan ei tiedä noita valitusasteita ja päätösten lainvoimaisuutta. Hyvä, että ne tulee tossa yleistajuisesti esille. Ja sitten myös uusintahakemusten jättö.

Haastattelija: Haluaisitteko te tällaisen esitteen käyttöön tänne töihin? Koetteko, että siitä olisi teille apua?

Haastateltava 1: Voisi siitä ollakin. Voisi antaa viranomaisille ja muille tarvittaessa. Kaikki tällainen materiaali on tervetullutta. Uusille työntekijöille hyvää perehdytysmateriaalia.

Haastattelija: Kiitos erittäin paljon teille haastattelusta ja kiitos, kun otitte meidät taas vastaan.

Liite 5

1. Pitävätkö tarjoamanne palvelu ja aikataulut edelleen paikkansa ja haluatteko jotain muutettavan?
2. Onko esitteen selkeydessä tai ulkoasussa jotain, mitä haluaisitte kommentoida tai muuttaa?
3. Olisiko teillä mielessä jotain muuta, mitä esitteessä tulisi huomioida?
4. Onko esitteellä käyttöä teidän työpisteellänne?

Global Clinic keskiviikkoilta, puhelin
0469564199 www.globalclinic.fi/fi

Rikosuhrinpäivystys ma-ti 13-21 ja
ke-pe 17-21 puhelin 116006
Lakimies 0800161177
Palvelupiste Ensi-ja turvakoti
Osoite: Loviisankatu 14 A 3

Oikeusapu Pakolaisneuvonnan puhelin
maanantaisin 14-16; 045 2377 104

Maahanmuuttovirasto Kirkkokatu 12 D
ma-ke ja pe 08-16.15

IOM avustettu vapaaehtoinen paluu
ma-pe 10-12.30 puh 09 6841 1588
fiavrcases@iom.int

Mielenterveysseuran eng/arabia
kriisiapu ma-ti ja to-pe 11-15 sekä
ke 17-21 puh 040 1958 202

Multi-Cult maksutonta toimintaa
Pajjanteenkatu 1, Lahti

Polku sosiaalihuollon ohjaus ja neuvonta
Harjukatu 48, 1.kerros
Puhelin: 03 819 4850

OIKEUS TERVEYTEEN

YKn Taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien sopimus (TSS-sopimus, Art. 12): TSS-komitea on antanut Suomelle suosituksen turvata paperittomien pääsyn terveyspalveluihin. Oikeus terveyteen sisältää TSS-komitean mukaan myös oikeuden saada riittävästi ruokaa, perussuojan sekä majoituksen.

YKn lapsen oikeuksien yleissopimuksesta (LOS, Art. 24) voidaan suoraan johtaa jokaisen lapsen oikeus mahdollisimman laajaan terveydenhuoltoon. Syriän kielto (LOS, Art. 2).

YKn Kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus (Art. 12): raskaana olevat, imettävät ja juuri synnyttäneet naiset ja terveyspalvelut .

Oikeus maksuttomaan perusopetukseen turvattu subjektiivisena, jokaiselle kuuluvana perus- ja ihmisoikeutena lapsen oikeuksien Yleissopimuksessa (LOS, Art. 28).

Kaikilla asuinpaikasta riippumatta oikeus kiireelliseen hoitoon (Terveydenhuoltolain 50 §).

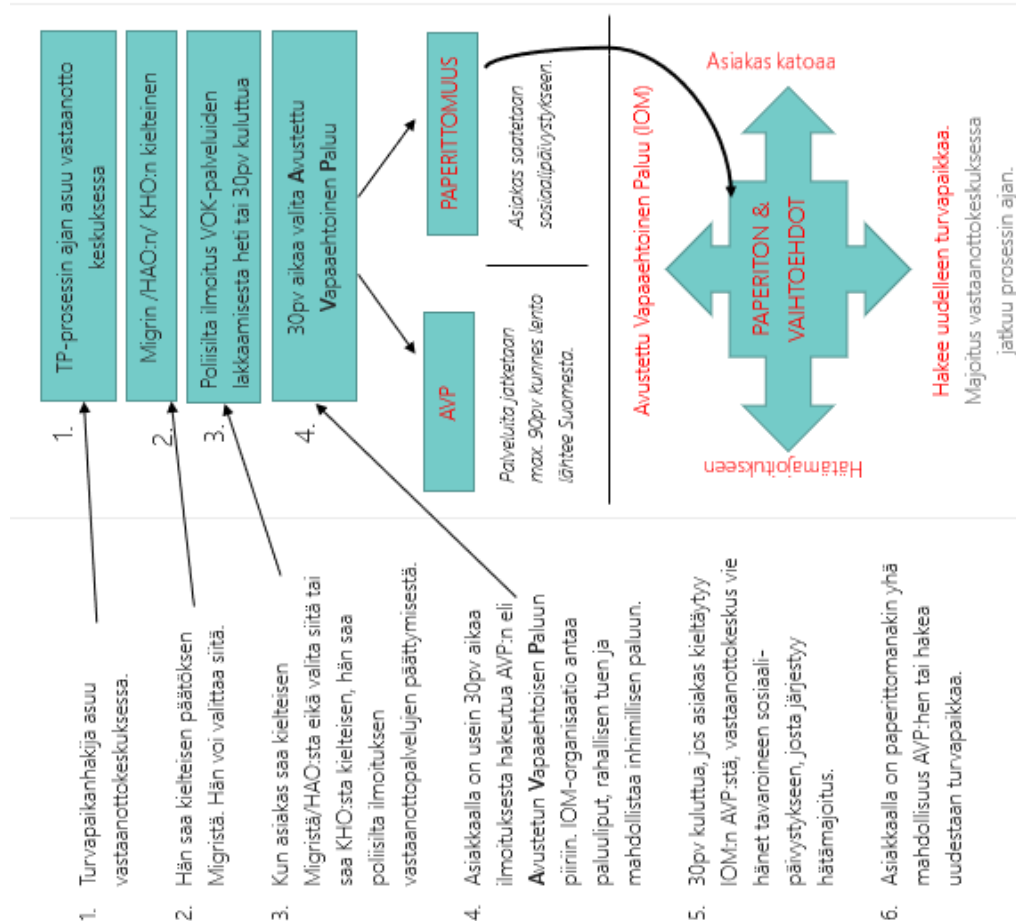
Kunnalla velvollisuus järjestää perusopetusta kunnan alueella asuville oppivelvollisuus ikäisille (Perusopetuslaki 4 §). Paperittomilla tämä oikeus esi- ja perusopetukseen säilyy ja sen myötä kouluterveydenhuoltoon.

Paperiton Lahdessa

Mitkä ovat paperittomuuden prosessivaiheet?
Mitkä ovat asiakkaan oikeudet ja velvollisuudet?

Paperiton = ei ole juridista määritelmää.
Paperiton on henkilö, joka elää Suomessa ilman laillista oleskeluoikeutta, esim:
-kielteinen TP-prosessi + VO-palvelut lakanneet
-kielteinen oleskelulupaprosessi
-viisumin tai oleskeluluvan voimassaolon ylittyminen
-ei hakemusta

TTP=turvapaikka | AVP=avustettu vapaaehtoinen paluu | Migri=Maahanmuuttovirasto | HAO=hallinto-oikeus | KHO=korkein hallinto-oikeus
VOK=VastaanottoKeskus | paperiton=Suomessa ilman laillista oleskeluoikeutta | IOM=International Organization of Migration

Erikoissairaanhoitolaki:

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1989/19891062>

Kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeava
velisopimus:

<https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1986/19850068>

Kiireellinen hoito terveydenhuoltolaissa:

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326#L6>

...aki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista:
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>

astensuojelulaki:

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
 2. [Perusopetuslukeudesta: https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628](https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628)

TSS-sopimus: <https://www.kliitto.fi/yhteemat/ihmisoikeudet/tss-sopimus>

Työnteko-oikeudesta:

<https://migri.fi/turvapaikanhakijan-tyonteko-oikeus>
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040301#a1>
 0.8.2018-720

Ulkomaalaislaki:

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040301>

'K:n vleissopimus lapsen oikeuksista:

https://unicefstudio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf

Liite 7

Kuva: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sclera

**PALVELUOPAS
PAPERITTOMALLE
LAHTEN**

<p> Aamialainen / Breakfast / Запразе / Завтрак / Quinac الطهور / صحاحه</p> <p> Kahvia ja teetä / Coffee and tea / Kofei и чай / Kafe и чай / Kafey iyo ihaah قهوة و شاي / قهوة و چای</p> <p> Lämmin ruoka / Warm meal / Tietosa ega / Toina xpaia / Cunto dlinan طعام ساخن / غذای گرم</p> <p> Rauan lämmitys / Food heating / Разогревание еды / Запозание на xpaia / Cunto dlinan تسخين الطعام / گرم کردن غذا</p> <p> Ruoka-apu / Food aid / Продовольственный помощ / Хранительна помощ / Cunto hiootih مساعدة غذائية / کمکهای غذایی</p> <p> Suihku / Shower / Iru / Iru / Shaawir دش / حمام</p> <p> Vaatteiden pesu / Laundry / Стирка одежды / Пирание / Char dhaqin غسل الملابس / شستوی لباس</p> <p> Vaatteiden jako / Coated clothes / Раздача одежды / Дистрибуция на дрочи / Char qnyon توزيع الملابس / اهدای لباس</p>	<p> Säilytyskassi / Storage boxes / Kasseria xpaia / Uuakpoe sa xpaia / Kertid ewe / Sallid, box and was ku ridan kertid ewe خزانه التخزين / الساری برای نگهداری وسایل</p> <p> Internet / Internet / انترنت</p> <p> Tukua ja neuventaa / Support and information / Доклад и консултанс / Piiappia и консултанс / Caanidiro iyo tallaan الدعم و الاستشارات / حمایت و ارائه مشاورات</p> <p> Lakiuuvontaa / Legal advice / Юрва-челса помощ / Пирава консултанс / Shani tallaan استشارات قانونية / مشورة قانونی</p> <p> Neulojen vaihto / Clean needles / Обмен-ние игл / Чиста игла / Ihaad cunadi اگر جدید / سوزن های پاک</p> <p> Majoitus / Accommodation / Maaie / Nac-Transare / Jooqlaan الاقامة / خونگاه</p> <p> Terveystieteet / Health services / Apuro-сорание / Апараве ыр-ыр / Caidmaad jonyon الخدمات الطبية / خدمات صحي</p> <p> Piiiteetin tila / Alcohol-free space / Zona трезвости / Свободная от алкоголя зона / Meel iyo cadi kanyon cabitan iyo dero-ogn مکان پرهیز به الکل / فضای آزاد بدون الکل</p>
--	--

	HÄTÄNUMERO PUHELIMESSA 112 EMERGENCY NUMBER FOR PHONE 112 POLIISI—AMBULANSI—PALOKUNTA	
	AKUUTTI24—ACUTE24 HOSPITAL 24HRS Keskussairaalankatu 7, 15850 LAHTI Ennen käyntiä, soita päivystysapuun: 116117 (tai 0381911) josta neuvotaan. Before visit, call 116117 for advice.	
	GLOBAL CLINIC LAHTI Moniammatillista apua terveysongelmin p- perittömille. Health care clinic for undocu- mented migrants. Www.globalclinic.fi Puhelin/Telephone 046 956 4199	
 	HÄTÄMAJOITUS—SOSIAALIPÄIVYSTYS Osoite: Vapaudenkatu 23 A, Lahti Poliisiaseman sosiaalipäivystys ilta- ja yöaikaan Osoite: Eskuntakatu 4 Puhelin: 09 543 0311	KELLO 09—16 16—09
	RIKOSUHRIPÄIVYSTYS - EMERGENCY NUM- BER FOR VICTIMS OF CRIME Maanantai—tiistai Keskiviikko-perjantai Puhelin: 116006	KELLO 13-21 17-21
	LAKIMIES—LAWYER—PUBLIC JUSTICE Pakolaisneuvonta. Maanantai (Monday) € 0,00	KELLO 14-16
	MIGRI—MAAHANMUUTTOVIRASTO— FINNISH IMMIGRATION SERVICE Osoite: Kirkkokatu 12 D, 15140 Lahti Maanantai-keskiviikko Perjantai Torstaisin kiinni	KELLO 8-16.15 8-16.15
	ENSI- JA TURVAKOTI—The federation of Mother and Child Homes and Shelters Www.ensijaturvakotienliitto.fi/en Osoite: Louisekatu 8, Lahti Puhelin: 03 875 090	KELLO 24/7 Aina auki

	POLKU—PATHWAY Sosiaalihuollon ohjaus ja neuvonta. Myös takaisinsoittopalvelu. Ilman ajanvarausta. Arjesta selviytyminen, asuminen, mielen- terveys, päihdeapu, lähsuhdeväkivalta, vaikea taloudellinen tilanne, lapsiperhe- lle neuvontaa. Äkilliset kriisitilanteet. Osoite: Harjukatu 48, 1 keros, Puhelin: 03 819 4850 Chat online	KELLO 9-15
 	ELOKOLO Ehkäisevä päihdetyö— drug, alcohol abuse prevention. http://www.shyt.fi/lahten-elokolo Osoite: Vuorikatu 14, 15110 Lahti Puhelin: 050 5923 545 maanantai-perjantai aamupuu € 0,00 tiistai ja torstai lämmin ruoka € 0,00 keskiviikkona ruoan jako € 0,00 Kaksi tietoa-etta internetiyhteydellä	KELLO 07-15
	PÄIJÄT-HÄMEEN TUKIAPU RY— AFFORDABLE FOOD GIVEOUT Omat kassit mukaan—€ 6,00 maanantai-perjantai lauantai Osoite: Aleksanterinkatu 4	KELLO 17,00 15,00
 	TOIMARILAN ASUKASTILA Ruokajako—omat kassit mukaan Food handout — bring your bag Maanantai ja perjantai € 0,00 Ruoka/Lounas € 0,00 Tiistai ja torstai	KELLO 13.30 12.00
	JOVIN OLKKARI Ruokailu— lunch €2 torstai Osoite: Ilmarisentie 1 Puhelin: 044 719 1439	KELLO 11.00
 	METODISTIKIRKKO Keittolounas— soup lunch €0 Tiistaisin— tuesday Osoite: Kivenkänkatu 1, Lahti Puhelin: 03 782 4493 www.lahdenhelluntaiok.fi	KELLO 11-13
 	LAHDEN ADVENTTIKIRKKO Aamupala— morning breakfast €0 Auttava puhelin— support phone 044 7050 700 Osoite: Uudenmaankatu 14, Lahti	KELLO 8.30-10

	LAHDEN BAPTISTIKIRKKO Ruokajako ja hartaus torstai € 0,00 Osoite: Uudenmaankatu 14, Lahti	KELLO 12:30
  	KÄÄNTÖPIIRI Ruokailu kerran kuukaudessa ja ruokakasseja mukaan. € 0,00 Keskiviikko 14.8.2019 Keskiviikko 18.9.2019 Keskiviikko 16.10.2019 Keskiviikko 20.11.2019 Puhelin: 040 501 0585 www.kaantopiri.org	
  	TOIVON KESKUS Ruokajako—perjantai € 0,00 Kahvila 0e, kahvia, teetä pullaa ym maanantai, keskiviikko, perjantai Sunnuntai Jumalanpalvelus Tuokkaus Arabia ja Fani Osoite: Kauppakatu 2, Lahti www.toivonkeskus.fi	KELLO 18:00 12-14 16:00
	HELLUNTAISEURAKUNTA Jumalanpalvelus darin kielellä Lauantai Osoite: Kivierikatu 1, Lahti. Puhelin: 03 782 4493	KELLO 14:00

8

	LAHDEN SEURAKUNTAYHTYMÄ Maahanmuuttajatyö Diakonissa Ulla Taipale ulla.taipale@evlut.fi Puhelin: 044 719 1263 Henkistä tukea ja keskustelua apua suomeksi ja englanniksi. € 0,00	
	ALIPI Alueellinen integraatiopalvelupiste Neuvontaa ja ohjausta € 0,00 alipi@lahti.fi Osoite: Vapaudenkatu 238, Lahti	
 	MULTI-CULTI Yhdenvertaista ja moninaisuutta arvoavaa toimintaa—pääsääntöisesti maksutonta toimintaa eri kulttuureista tuleville. Päänteenkatu 1, Lahti	
	MÄKIKATSOMON KUNTOSALI Yleisvuorot maanantai, keskiviikko, perjantai, lauantai ja sunnuntai. Urheilukeskus, mäkkikatsomon alakerta, Salpausselänkatu 8, Lahti. € 0,00 Puhelin: 050 383 6471	

9

	ITSEPALVELU IPA-PESULA alk. 10,50e Pesula jossa voi pestä vaatteet Maanantai, keskiviikko, perjantai Tiistai Lauantai Osoite: Riekolanpuhjan katu 6, Lahti Puhelin: 03 756 1710	KELLO 8-18 8-19 8-14
	TAVARASÄILYTYKSET € 3,00/vuorokausi Lahden rautatieasema Osoite: Mannenheiminkatu 15, Lahti Säilytyslokero Leveys 48cm x korkeus 60cm x syvyys 90cm	
	TAVARASÄILYTYKSET Tehovarastot Lahti Laitumenkatu 6 ja Vesijärvenkatu 4 Puhelin: 0400 496 354 (Pasi)	

10

 	JELPPI—neulanvaihto Maanantai Tiistai Keskiviikko Keskusteluakkaa tiistaina Osoite: Rauhankatu 7, Lahti Puhelin: 044 383 3002/044 383 3001 jelpi@phnet.fi	KELLO 12-16 14-18 12-16 10-14

11

<p>Akusti</p> <p>Paperimäisiä akustia palvelu Akusti- sta sekä Global 500g. Myyntinäkö- alainnän mukaan paperimäisiä järjes- telöiden kääntäminen näitä sekä näitä akustille sopiville, rakenteen oleville sekä tynnyrille oleille. T</p> <p>akusti on ammattilaisen vel- voitus ja oikeus on tarjota tervet- vönnön palveluita näitä tarvitsevi- le. Tervetvönnön ammattilaisilla ei ole oikeutta ilmaista vierailemalla tönnösti maassa oleisuvasta nen- käänä.</p> <p>Tervetvönnön ammattilaisilla on laaja tarjonta- ja auttamisvelvol- uus.</p>	<p>Acute emergency care</p> <p>Emergency patients can go to Akusti and Global Clinic. According to pre- sent day legislation, patients are provided urgent care, care for in- fant, pregnant women and women who have given birth.</p> <p>The responsibility and duty of a health care professional is to offer them the best services to those who need them. Health care professionals are NOT re- quired to inform authorities of a pa- tient's person needing without permit in Finland.</p> <p>Health care professionals are bound by statutory non-disclosure obligation and obligation to help.</p>	<p>12</p>
--	--	-----------

<p>MUISTUTUKSIA:</p>	<p>MY NOTES</p>
-----------------------------	------------------------